

civitta

Vägivallaennetuse kokkuleppe mõjuanalüüs ja soovitused

Aruanne

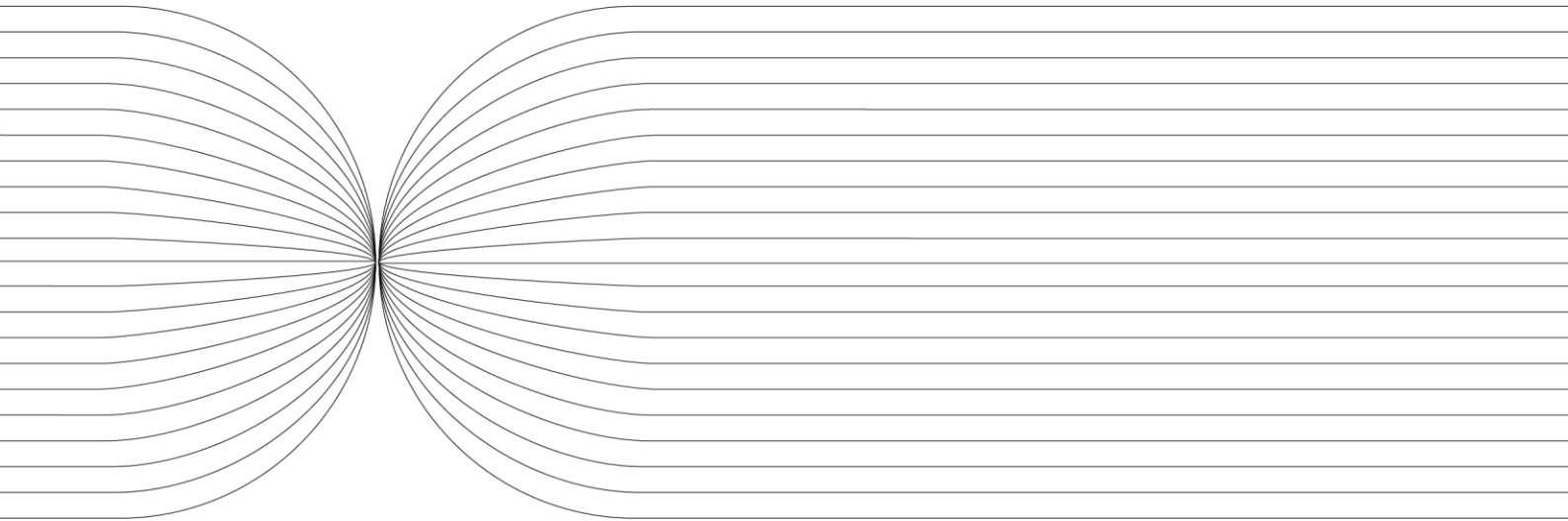
Detsember 2025

Viitamine: Civitta (2025). Vägivallaennetuse kokkuleppe mõjuanalüüs ja poliitikasoovitused.
Tallinn: Civitta Eesti AS.

Analüüsi viis läbi Justiits- ja Digiministeeriumi tellimusel Civitta Eesti AS

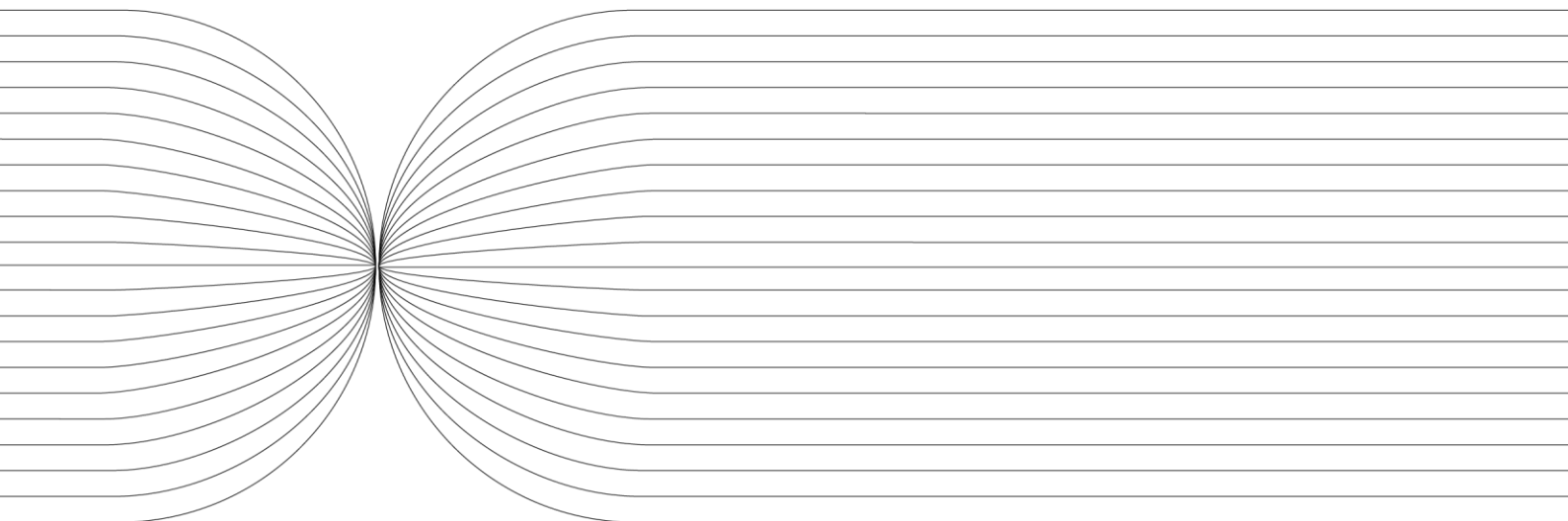
Tellijat esindasid Laidi Surva, Anu Leps, Anna-Liisa Uisk.

Täname kõiki, kes osalesid intervjuudes, töötubades ja seminarides.

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Vägivallaennetuse kokkuleppe 2021-2025 olemus, piirangud ja võimalused	6
1.1. VEKO ülesehitus ja juhtimine	6
1.2. VEKO roll poliitikate kujundamisel, elluviimisel ja vägivallajuhtumite menetlemisel	8
1.3. VEKO roll valdkonna edendamisel	10
1.4. Piirangud VEKO mõjule	11
2. VEKO rakendamine ja arenguvajadused: peamised järeldused	13
4. VEKO arendamisvajadused ja tulevikuvaade	15
Lisa 1. Metoodika	18
Lisa 2. VEKO tegevussuundade ülevaade	21
2.1. Tegevussuund 1. Vägivaldade taunivad hoiakud, normid ning vägivallateadlikkus	21
2.2. Tegevussuund 2. Vägivallaennetus haridusasutustes, noorsootöös ja huvihariduses	24
2.3. Tegevussuund 3. Vägivallaprobleemidega laste ja noorte toetamine	26
2.4. Tegevussuund 4. Perevägivalla ennetamine ja vähendamine	27
2.5. Tegevussuund 5. Eakatevastase vägivalla märkamise ja ennetamine	31
2.6. Tegevussuund 6. Vägivallaennetus digimaailmas	34
2.6. Tegevussuund 7. Inimkaubanduse ennetamine	35
2.7. Tegevussuund 8. Seksuaalvägivalla ennetamine	39

2.8. Tegevussund 11. Vägivallaohvrite kaitse ja tugi	42
2.9. Tegevussuund 12. Vägivallast loobumise toetamine	46
2.10. Teised tegevussuunad.....	49
Lisa 3. Lühikokkuvõte.....	53
Lisa 4. Executive Summary	55

Sissejuhatus

Vägivald on raske inimõiguste rikkumine. See on mitmetahuline nähtus, mida defineeritakse eri käsitlustes erinevalt ning mis hõlmab nii füüsilist, sõnalist kui ka psühholoogilist kahju tekitavat käitumist. Maailma Terviseorganisatsiooni järgi on vägivald tahtlik kehalise sunni või jõu kasutamine või sellega ähvardamine teise isiku, inimrühma või kogukonna vastu, mille tagajärjeks võib olla vigastus, surm, psühholoogiline kahjustus, arengu häirimine või ilmajäetus¹. Laiendatud tähenduses peetakse vägivallaks ka struktuurset vägivalda, mis tuleneb ebaõiglastest ja ebavõrdsetest ühiskondlikest ning majanduslikest struktuuridest ning avaldub näiteks vaesuse ja õigustest ilmajätmisena.

Vägivald on Eestis oluline, paljusid inimesi puudutav probleem. Kuigi vägivalla teemat käsitletakse meie ühiskonnas üha avatumalt ja nähtavamalt, kannatab jätkuvalt suur hulk Eesti inimesi erinevat tüüpi vägivalla all. Euroopa Põhiõiguste Ameti 2021. aasta uuringu kohaselt oli Eestis eelneva viie aasta jooksul kehalist vägivalda kogenud 18% vastanutest, mida on poole enam kui EL-i riikides keskmiselt. Ahistamisega puutus samal ajaperioodil kokku 48% uuringule vastanutest (7% rohkem kui ELis keskmiselt).² Eestis teostatud ohvriuuringu kohaselt on vägivallajuhtumite arv viimasel kümnendil püsinud samal tasemel, kuid väivallakuritegude registreerimiste arv on ajapikku saenenud. See viitab inimeste kasvanud teadlikkusele, paranenud menetluspraktikale ning suuremale usaldusele korraaitsestruktuuride vastu.³

Vägivald esineb eri vormides, põhjustab ohvritele, pealtnägijatele ning ohvrite ja toimepanijate lähedastele kannatusi. Vägivald ja selle tagajärjedega tegelemine maksavad ühiskonnale igal aastal miljoneid eurosid.⁴ Seetõttu on oluline pöörata süsteemset tähelepanu vägivalla ennetamisele ning juba toimunud vägivalla tagajärgede leevendamisele, toetades nii ohvreid, toimepanijaid kui ka nende lähedasi ning vähendades vägivalla pikaajalist mõju ühiskonnale tervikuna.

Kuni 2020. aastani kehtis Eestis spetsiaalselt vägivallaennetusele keskendunud strateegia või arengukava⁵, kuid alates 2021. aastast ei näe Eesti strateegilise planeerimise loogika vägivallavastase poliitika edendamiseks eraldi arengukava ja programmi ette. Selleks, et vägivallavastase poliitikaga oleks võimalik sidusamalt tegeleda ning teemadele selgemalt tähelepanu koondada, sõlmiti 2021. aastal Vägivallaennetuse kokkulepe 2021-2025 (VEKO), mille eesmärk on jätkata riigiülelset vägivallavastase poliitika edendamist ja koostööd kindlate kokkulepete alusel, tugevdada valdkondade vahelist koostööd, tõhustada vägivallaennetust ning tagada vägivalla ohvritele vajalik kättesaadav ja süsteemne tugi. VEKO põhineb riigi pikaajalisel

¹ Euroopa Komisjon (2012). KOMPASS. Noorte inimõigushariduse käsiraamat. [Link](#)

² Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet. Kuritegevus, turvalisus ja ohvrite õigused. Ülevaade. 2021. [Link](#), lk 4, 10.

³ Justiits- ja Digiministerium. Vägivalla ennetamise strateegia 2015-2020 lõpparuanne. 08.2021. [Link](#).

⁴ Vägivallaennetuse kokkulepe 2021-2025. [Link](#)

⁵ Vt nt [Vägivalla vähendamise arengukava 2010-2014](#), [Vägivalla ennetamise strateegia 2015-2020](#).

strateegial Eesti 2035⁶ ja Kriminaalpoliitika põhialustel aastani 2030⁷ ning on Eesti vägivallaennetuse poliitika ja tegevuste elluviimise ja koostöö aluseks poliitikakujundajate, teenuste korraldajate ja pakkujate, erinevate valdkondade ja sektorite ning riigi ja kohaliku omavalitsuse tasandil.

Esimene VEKO on lõppemas ning uue kokkuleppe sõlmimise eel on oluline **hinnata vägivallaennetuse kokkuleppe rakendamise mõjusust, ulatust ja jätkusuutlikkust ning seada sihte uue perioodi fookuseks ja arendustegevusteks.**

Seatud ülesande täitmiseks viis Civitta Justiits- ja Digiministeeriumi tellimusel 2025. aasta oktoobrist detsembrini läbi VEKO elluviimise analüüsi ja koostas soovitused uue perioodi kokkuleppe sõlmimiseks. Analüüs tugines kombineeritud ja etapiviisilisele meetodikale ja selle eesmärk oli hinnata rakendamist, mõjusust ja toimimist eri tasanditel ning kaardistada nii dokumenteeritud kui ka tajutud mõju.

Analüüsi raames viidi läbi dokumendianalüüs ning koostati ülevaade VEKO valdkondi puudutavast statistikast, et kaardistada kokkuleppe raames kavandatud ja ellu viidud tegevused ning nende seos vägivallaennetuse ja -vähendamise eesmärkidega. Kvalitatiivset analüüsi täiendati individuaal- ja ekspertintervjuudega poliitikakujundajate, teenuste korraldajate ja pakkujate, huvikaitseorganisatsioonide ning valdkonna ekspertidega, et mõista kokkuleppe rakendamise praktikat, koostöö toimimist ning ilmnenud kitsaskohti ja edutegureid. Lisaks korraldati kolm seminari, mille kaudu valideeriti analüüsi vahe- ja lõpptulemusi ning koguti sisendeid uue perioodi prioriteetide ja poliitikasoovituste kujundamiseks. Mitme meetodi ja allika kombineerimine võimaldas vaadelda VEKO mõju terviklikult ning sõnastada järeldused ja soovitused, mis arvestavad nii strateegilist vaadet kui ka rakendustasandi kogemust. Analüüsi teostamise meetodika on täpsemalt kirjeldatud Lisa 1. Meetodika.

⁶ Riigi pikaajaline strateegia Eesti 2035. [Link](#)

⁷ Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030. [Link](#)

1. Vägivallaennetuse kokkuleppe 2021-2025 olemus, piirangud ja võimalused

1.1. VEKO ülesehitus ja juhtimine

Vabariigi Valitsus kiitis Vägivallaennetuse kokkuleppe 2021-2025 heaks 22. juulil 2021. VEKO eesmärk oli **tagada riigiülene ja järjepidev vägivallavastane poliitika** olukorras, kus riigi strateegilise planeerimise süsteemi muutuse tõttu on varasem valdkondlik arengu- ja tegevuskava lõppenud. VEKOga sooviti edendada koostööd kindlate ühiste kokkulepete alusel, tugevdada erinevate vägivallaga seotud valdkondade vahelist koostööd, tõhustada vägivallaennetust ning tagada vägivalla ohvritele kättesaadav ja süsteemne tugi.

Kuigi VEKO ei ole riikliku strateegilise planeerimise raamistiku dokument, põhineb see riigi pikaajalisel strateegial Eesti 2035⁸ ja Kriminaalpoliitika põhialustel aastani 2030⁹ ning **on Eesti vägivallaennetuse poliitika ja tegevuste elluviimise ja koostöö aluseks poliitikakujundajate, teenuste korraldajate ja pakkujate, erinevate valdkondade ja sektorite ning riigi ja kohaliku omavalitsuse tasandil.**

Kuigi VEKO on valitsuse poolt heaks kiidetud kokkulepe, ei kuulu see riigi strateegilise juhtimise raamistiku tavadokumentide hulka ega allu neile omastele nõuetele. See tähendab, et kokkuleppele ei ole seatud eraldi strateegilisi eesmärke ega tulemus- või mõjuindikaatoreid, eraldatud ressursse ja määratud vastutajaid, ega oma riiklike arengukavade ja programmidega samaväärset õiguslikku või rakenduslikku jõudu. VEKO on üles ehitatud vägivallaennetuse valdkondi hõlmava tegevusraamistikuna ning on sisuliselt koostöö- ja hea tahte kokkulepe, mis loob ühise arusaama prioriteetidest ja tegevussuundadest, kuid ei taga iseseisvalt tegevuste elluviimist. Selleks, et kokkuleppes kavandatud tegevused jõuaksid elluviimiseni, nähti ette nende lõimimine eri valdkondade strateegilistesse programmidesse, sh õigusriigi, siseturvalisuse, hoolekande, tervishoiu, hariduse ja noorte valdkonda, ning vastutavate asutuste tööplaanidesse. Sel moel sooviti tagada tegevuste elluviimiseks vajalikud ressursid.

VEKO 2021-2025 on üles ehitatud temaatiliste tegevussuundade kaupa. Iga tegevussuuna puhul on kirjeldatud nii probleemi laiem ühiskondlik kontekst kui ka võimalikud algatused süsteemi arendamiseks. Kokku on määratletud 14 tegevussuunda (vt Joonis 1 lk 7).

⁸ Riigi pikaajaline strateegia Eesti 2035. [Link](#)

⁹ Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030. [Link](#)

Joonis 1 VEKO 2021-2025 tegevussuunad¹⁰

Kokkulepe ei hõlma täielikku loetelu vägivallaennetuse tegevustest, vaid fookuses on need tegevussuunad, mis kokkuleppe koostamise ajal vajasid enim tähelepanu, mis olid teiste tegevussuundade kõrval varju jäänud või kus ei olnud toimunud oodatud edenemist. Tegemist ei ole üksikute projektide kogumiga, vaid sidusa süsteemiga, mille tugevus seisneb valdkondade

¹⁰ Allikas: Vägivallaennetuse kokkulepe 2021-2025, lk 6. [Link](#)

üleses koostöös. Kokkuleppes rõhutatakse, et vägivalla vähendamine eeldab väärtushinnangute muutmist ning teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamist.

Lisaks tegevussuundadele rõhutab VEKO horisontaalseid põhimõtteid, millega tuleb läbivalt arvestada kõikide tegevussuundade juures. Horisontaalseteks põhimõteteks on:

- **tõenduspõhisus:** tegevused ja otsused tuginevad andmetele, uuringutele ja hindamistele;
- **koostöö ja koordineerimine:** ministriumide, KOVide, teenusepakkujate ja kogukondade ühtne tegutsemise;
- **kolmetasandiline ennetus:** primaarne, ehk vägivalla ilmnemisele eelnev ennetus, sekundaarne, ehk varajane märkamine ja sekkumine ning tertsiaarne ennetus, ehk vägivalla progresseerumise ärahoidmine või edasilükkamine;
- **haavatavate sihtrühmade kaasamine:** tegevuste kohandamine erinevate sihtrühmade vajadustele, sh kultuuriline ja keeleline tundlikkus;
- **sooline võrdsus ja interseksionaalsus:** mõistmine, et vägivalla riskid ja kogemused on erinevad sõltuvalt soost, vanusest, rahvusest ja muudest teguritest;
- **kestlikkus ja süsteemsus:** tegevused ei ole projektipõhised, vaid osa püsivast poliitikast ja struktuurist;
- **kommunikatsioon ja teadlikkuse tõstmine:** avalikkuse ja spetsialistide teadlikkus vägivalla ilmingutest ja lahendustest.

VEKO koostamist juhtis Justiits- ja Digiministeerium ning seda tehes võeti arvesse nii ekspertide hinnanguid, rahvusvaheliste organisatsioonide soovitusi kui ka uuringute ja senise vägivallaennetuse strateegia rakendamise tulemusi.

Kokkuleppe täitmist koordineeris Justiits- ja Digiministeerium läbi vägivallaennetuse juhtrühma, kuhu kuuluvad esindajad teistest vastutavatest ministriumidest, so Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium ning Kultuuriministeerium koos haldusala asutustega.¹¹ Juhtrühma tegevust toetab vägivallaennetuse võrgustik, millesse on kaasatud partnerid haridus- ja tervishoiuasutustest, omavalitsuste esindajad ja erinevad huvirühmad nii era- kui ka kolmandast sektorist. Justiits- ja Digiministeeriumi rolliks on ka kokkuleppe iga-aastane seire ning infovahetuse koordineerimine spetsialistide ja huvirühmade vahel.

1.2. VEKO roll poliitikate kujundamisel, elluviimisel ja vägivallajuhtumite menetlemisel

Rahvusvaheliste kokkulepetega võetud kohustuste täitmine

VEKO toimib raamistikuna, mis väljendab Eesti pühendumust vägivalla ennetamisele ja inimõiguste kaitsesele kooskõlas rahvusvaheliste kokkulepete ja konventsioonidega. Kokkuleppe roll on rahvusvahelises suhtluses eriti oluline olukorras, kus Eestil puudub eraldiseisev vägivallaennetuse strateegia või tegevuskava, mistõttu on VEKO peamine dokument, millele tuginedes saab riik näidata valdkonnas toimuvat ja tehtavaid pingutusi. Kokkuleppe olemasolu võimaldab Eestil tutvustada oma lähenemist ja seniseid tegevusi välispartneritele ning osaleda

¹¹ Justiits- ja Digiministeerium. Vägivallaennetuse kokkulepe 2021-2025. 11.2021. [Link](#), lk 3.

koostöös ja kogemuste vahetuses, pakkudes ühtlasi formaalset alust Eesti vastutustundliku tegutsemise tõendamiseks rahvusvahelisel tasandil.

Riiklike poliitikate ja teenuste kujundamine

Kuigi VEKO ei ole õiguslikult siduv akt ega loo asutustele või ametnikele vahetuid kohustusi, ei ole tegemist pelgalt deklaratiivse dokumendiga. Kokkulepe on praktikas mõjutanud valdkondlikke otsuseid ja poliitikakujundust, toimides ühise suunise ja kokkulepitud prioriteetide raamistikuna. VEKO raames kokkulepitud tegevuste tegelik rakendamine eeldab nende lülitamist valdkondlikesse arengudokumentidesse ja programmidesse ning vastutavate ministriumite¹² tööplaanidesse. See tagab tegevuste elluviimiseks vajalikud ressursid ning loob eeldused VEKOs seatud sihtide saavutamiseks.

Poliitikakujundajate kogemus VEKO elluviimisel osutab, et kokkuleppe õigusliku jõu puudumine võib piirata kokkulepitud sammude tegelikku rakendumist. Elluviimise edukus sõltub suurel määral sellest, kuivõrd peavad eri valdkondade juhid teemat oluliseks ning kas vägivallaennetuse eestvedajatel õnnestub juhte ja ressursside käsutajaid vajalikkuses veenda. Vägivallaennetuse prioriteetsus on tugevalt mõjutatud poliitilisest tsüklist, sõltub valitsuse koosseisust ja juhtide tähelepanust. Kuigi ennetus on sageli poliitilistes lubadustes esil, kipub selle tegelik prioriteetsus eelarve- ja rakendusfaasis vähenema.

Piiratud ressursside tingimustes kaasneb risk, et riigi tasandil siduva raamistikuta ja valdkondlikesse kavadesse lõimimata algatused jäävad rahastuseta. Sellised tegevused on sageli esimesed, mille arvelt kokkuhoiukohti otsitakse, kuna nende elluviimine ei ole seotud selgete kohustuste ega vastutusega.

Hoolimata asjaolust, et kokkuleppega liitumine ei loo valdkonnaüleseks koostööks siduvat raamistikku ning kokkuleppe elluviimisega kaasnevad mitmed riskid ja väljakutsed, on VEKO kujunenud oluliseks tööriistaks vägivallaennetuse valdkonnas. Kokkuleppel on oluline roll nii vägivallaennetusega seotud planeerimis- ja rakendustegevuste suunamisel kui ka eri osapoolte jõupingutuste koordineerimisel. Kokkuleppe elluviimine on olnud laiapõhjaline, hõlmates mitmeid ministriumide, riigiasutusi ja kodanikuühendusi, kelle tegevus on vägivallaennetusega sisuliselt seotud.

Vägivallajuhtumite menetlemine

VEKO-l on oluline roll vägivallaennetuse alaste pingutuste koordineerimisel ja ühiste väärtuste väljendamisel, kuid selle mõju ei ulatu õigusliku menetluspraktikani. Selleks, et vägivallaga seotud põhimõtted ja prioriteedid mõjutaksid ka vägivallajuhtumite menetlemist, peavad need olema selgesõnaliselt kajastatud siduvates õigusnormides. VEKO vabatahtliku kokkuleppe formaat võib siinkohal osutada piiravaks, kuna selle pinnalt on õigusnormide muutmise ja täiendamiseni jõudmine keerukam kui selge mandaadi ja eesmärkidega valdkondliku strateegia või tegevuskava puhul.

¹² Justiits- ja Digiministeerium, Sotsiaalministeerium, Siseministeerium ning Haridus- ja Teadusministeerium

1.3. VEKO roll valdkonna edendamisel

Valdkonna nähtavuse ja strateegilise raamistiku kujundamine

VEKO mõjukus väljendus eelkõige valdkonna nähtavuse suurenemises. VEKO pakkus ühise lähtekoha, mis võimaldas erinevatel asutustel teemat järjepidevalt käsitleda ning lõi regulaarse suhtlusruumi valdkonnaülesteks aruteludeks. Kokkulepe aitas kujundada arusaama vägivallaennetuse ühisest vastutusest ning tõi ametkonnad ühe laua taha.

Hoiakute muutmine ja teadlikkuse suurendamine

VEKO tegevuste tulemusena on kasvanud nii avalikkuse kui spetsialistide teadlikkus vägivallast ning vägivalla kui „eraasja“ käsitlus on vähenenud. See on oluline kultuuriline nihe, mis toetab vägivallaennetust ja varasemat reageerimist. Ka spetsialistide hoiakud on muutunud. Varasem sekkumiskartus on asendumas kindlama arusaamaga vägivalla juhtumitele reageerimise vajalikkusest ning vägivallateemade käsitlemine on muutunud teadlikumaks, järjepidevamaks ja süsteemsemaks.

Valdkonnaülese koostöö edendamine

VEKO üks olulisemaid mõjusid ilmnis valdkonnaülese koostöö tugevnemises, näiteks:

- VEKO perioodil ühtlustus Politsei- ja Piirivalveameti, Prokuratuuri ja ohvriabi koostööpraktika, mis toetas selgemate menetluslike põhimõtete ja ühtse reageerimismudeli kujunemist;
- mitmed riiklikult koordineeritud teenused, näiteks naiste tugikeskused ja vägivallast loobumise toetamine, muutusid VEKO rakendamise perioodil selgemalt reguleerituks ning said sidusama koordineeriva raamistiku.

Teenuste ühtlustumisel ja kvaliteedistandardite kujunemisel oli oluline roll ohvriabi seadusel, mis lõi õigusliku aluse teenuste sisule, kvaliteedinõuetele ja riiklikule vastutusele. VEKO ja ohvriabi seaduse¹³ koosmõju toetas praktikas selgemate tööpõhimõtete kujunemist - sisuliste muutuste esmaseks vedajaks oli seaduse kehtestamine, VEKO aitas neid arenguid koordineerida ja ametkondade vahel mõtestada.

Koostöö laienes lisaks riiklikele asutustele ka kohalike omavalitsuste, koolide, sotsiaaltöötajate ja kogukondlike partneriteni. Samas mõjutavad koostööd endiselt piirkondlikud erinevused, ressursside ebaühtlus ja ebapiisavus ning võrgustiku liikmete suur töökoormus, mis piirab näiteks väiksemate omavalitsuste suutlikkust ennetustegevustesse panustada.

Kohaliku tasandi vägivallaennetuse süsteemsem korraldamine eeldab senisest selgemat KOV-i ja riigi vahelist partnerlust. Seejuures vajavad omavalitsused riigilt eelkõige suunavat ja toetavat raamistikku, mis võimaldaks vägivallaennetust käsitleda valdkonnaülese ülesandena ning soodustaks koostööd nii omavalitsuse sees kui ka laiemalt. Koostöö püsimine ja areng eeldab välist koordineerimist ning selget eestvedamist; vastasel juhul jäävad tegevused üksikute spetsialistide õlgadele ning muutuvad haavatavaks personalimuutuste ja ressursside kõikumise suhtes. Riigi rolli nähti eeskätt ühtse infovoos, selgete ootuste ja prioriteetide sõnastamises ning

¹³ Ohvriabi seadus, vastu võetud 14.12.2022, [link](#)

koostöö „nügimises“, eriti valdkondades, kus üksikute omavalitsuste mõjuvõimalused on piiratud (nt alkoholipoliitika ja liiklusturvalisus).

Valdkonnaüleles koostöös esineb jätkuvalt raskusi tervishoiuvaldkonna kaasamisel, mis tuleneb tervishoiu rolli institutsionaalsest käsitlemisest. Tervishoiu keskendutakse eeskätt raviprotsessile ning töökorralduslikele tingimustele. Mureks on ka ajasurve kliinilises töös, selgete juhiste ja tugimehhanismide puudumine ning vägivallateemade ebapiisav käsitlemine erialases ettevalmistuses. Need tegurid piiravad tervishoiuvaldkonna süsteemset panust vägivalla varajasse märkamisse ja juhtumite edasisse käsitlemisse.

Üldhinnanguna peeti VEKO-t oluliseks koostööd soodustavaks raamistikuks, mille tugevus seisneb ühise keele ja koostööruumi loomises. Selle potentsiaali täielik rakendumine eeldab siiski järjepidevat juhtimist, partnerite kaasamist ning selget rollijaotust eri tasandite ja valdkondade vahel.

1.4. Piirangud VEKO mõjule

Andmelüngad ja info liikumise piirangud vägivallaennetuse süsteemis

Vägivallaennetuse tõhusust piiravad märkimisväärsed andmelüngad ning valdkonnaülese info liikumise ebaühtlus. Ekspertide kirjelduste põhjal ei ole Eestis terviklikku süsteemi, mis võimaldaks saada ajakohast ja koondatud ülevaadet vägivallajuhtumitest, sekkumiste tulemuslikkusest ega teenustele jõudmise mustritest.

Riigil puudub terviklik ülevaade vägivallateemalistest uuringutest ning nende tulemustest. Uuringuid tehakse eri asutuste ja projektide kaudu, kuid puudub süsteemne koondvaade, mis võimaldaks aru saada, milliseid uuringuid on juba läbi viidud, millised teadmislüngad püsivad ja kuidas olemasolevat teadmist poliitikakujunduses rakendada. Puuduliku andmepildi tõttu on keeruline planeerida tõenduspõhiseid tegevusi, hinnata süsteemseid riske ning sõnastada prioriteete, mis toetaksid nii valdkondlikku poliitikakujundamist kui VEKO eesmärkide elluviimist.

Osa kriitilisest infost, näiteks lähenemiskeeldude rakendamine või ohvri liikumine teenuste vahel, ei ole üheski ühtses infosüsteemis kättesaadav. Selline killustatus tekitab olukorra, kus spetsialistid ei saa täielikku ülevaadet juhtumi riskidest ega sekkumiste järjepidevusest. Andmed paiknevad eri süsteemides ning institutsioonidel puudub toimiv protsess nende koondamiseks.

Teenuste kättesaadavust ja kvaliteeti ei kajasta ükski ühtne seirevahend, mistõttu jäävad olulised piirkondlikud erinevused ametlikus statistikas varjatuks. Teenuse toimimine võib sõltuda üksikust spetsialistist: mõnes omavalitsuses kujundab tugev võrgustik järjepideva toe, samas kui teises võib kogu süsteem seista ühe sotsiaaltöötaja õlgadel. Sellised kvaliteedi- ja suutlikkuse erinevused ei ole andmetes nähtavad, mis takistab üleriigilist planeerimist.

Ligipääs menetlusinfoga seotud andmetele on piiratud nii seadusest kui ka praktikast tulenevalt. Teave menetluste kohta ei ole ametlike kanalite kaudu kättesaadav, mistõttu infot küsitakse sageli menetlusega tegelenud kolleegilt. See näitab, et info liikumine õiguskaitses ja tugisüsteemide vahel võib sõltuda isikupõhistest kontaktidest, mitte institutsionaalselt tagatud lahendustest.

Andmekaitse põhimõtteid tõlgendatakse asutuste lõikes erinevalt, mis võib viia olukorrani, kus vältimatult vajalikku infot ei jagata ohvri kaitseks. Spetsialistid pelgavad mõnikord andmekaitse piirangute tõttu infot edastada, kuigi seadus tegelikult lubaks riskijuhtumite puhul laiemat andmevahetust.

Andmete lünklikkus, piiratud info liikumine ja ebaühtlane ligipääs menetlusandmetele kujutavad endast olulist takistust vägivallaennetuse süsteemi tõhusale toimimisele. Ilma tervikliku andmepõhise ülevaataeta jäävad nii riskijuhtumite ennetamine, teenuste planeerimine paratamatult piiratuks.

2. VEKO rakendamine ja arenguvajadused: peamised järeldused¹⁴

VEKO 2021-2025 kujutab endast paindlikku koostööpõhist raamdokumenti, mis on kujunenud oluliseks poliitiliseks ja valdkonnaüleseks koostööplatvormiks. VEKO on toetanud liikumist reaktiivsetelt sekkumistelt ennetavale lähenemisele, rõhutades varajast märkamist, lõimitud tuge ning sektorite vahelise koordineerimise olulisust.

Intervjuud ja seminarid näitavad, et VEKO kõige olulisem lisandväärtus avaldus koostöökultuuri süvenemises. Politsei, Prokuratuuri, ohvriabi, tervishoiu ja sotsiaalteenuste koostöö on muutunud ühtsemaks; spetsialistide pädevus ja ühiskondlik teadlikkus vägivalla teemadest on kasvanud. VEKO on toiminud platvormina teadmiste vahetamiseks ning ühtlustanud tööpõhimõtteid. Märkatav on ka hoiakute muutus, kus vägivalla kui „eraasja“ käsitlus on taandumas.

Samas piirab VEKO rakendamist mitu süsteemset tegurit. Kuna VEKO ei ole normatiivne akt ega loo asutustele õiguslikult siduvaid kohustusi, on selle mõju poliitikakujunduses piiratud. Tegevussuundade rakendamine on olnud ebaühtlane ning mitmed valdkonnad, sh kübervägivald, inimkaubandus, vaimne vägivald ja äärmusluse ennetus, ei ole saanud piisavat tähelepanu.

Süsteemse toimimise seisukohast püsivad oluliste väljakutsetena teenuste regionaalne ebavõrdsus, spetsialistide ebaühtlane pädevus ja suur töökoormus, vastutuse hajusus ning ennetustegevuste killustatus. Väiksemates omavalitsustes sõltub teenuste toimimine sageli üksikutest töötajatest, mis muudab süsteemi haavatavaks. Haavatavate rühmade, sh eakate, erivajadustega inimeste ja korduva vägivalla riskiga ohvrite vajadused ei ole olemasolevate teenustega piisavalt kaetud.

Vägivalla seiramiseks vajalikes andmetes on märkimiseväärset lüngad ning puudub terviklik seiresüsteem. Andmed vägivallajuhtumite, sekkumiste ja teenustele jõudmise kohta on killustunud ning ühtseid mõõdikuid ei koguta järjepidevalt. Statistikas nähtav perevägivallajuhtumite mõõdukas langus ning ohvriabi ja vägivallast loobumise teenuste kasutuse kasv on positiivsed trendid, kuid võivad viidata pigem teadlikkuse tõusule ja usalduse suurenemisele tugisüsteemide vastu, mitte vägivalla vähenemisele.

Seega on VEKO väärtus olnud eelkõige valdkonnaülese koostöö soodustamine, tööpõhimõtete ühtlustamine ning teadlikkuse kasvu ja hoiakute muutuse tõhustamine, mis on olulised vägivallaennetuse valdkonna toimimiseks. Samas jääb VEKO potentsiaal süsteemse ennetuse ja teenuste sidususe kujundamisel osaliselt realiseerimata selge juhtimisloogika, vastutuse ja andmepõhise seire puudumise tõttu.

¹⁴ Peatükis on välja toodud koondülevaade VEKO rakendamisest ja analüüsi peamistest järeldustest. VEKO tegevussuundade ülevaade on toodud Lisa 2. VEKO tegevussuundade ülevaade

Peamised järeldused:

1. Koostöö tugevnemine on VEKO selgeim lisandväärtus. Kuigi VEKO ei juhi operatiivset tööd, on see loonud ruumi regulaarseks valdkonnaüleseks dialoogiks, ühtlustanud arusaamu ning toetanud hoiakute muutumist ja koostöökultuuri.
2. VEKO praktiline kasutus on olnud piiratud. Teadlikult kasutavad spetsialistid VEKO-t harva, mis vähendab kokkuleppe rakenduslikku kaalu.
3. VEKO toimib pigem sümboolse ja strateegilisi põhimõtteid kirjeldava raamistikuna, millel puuduvad rakendamist tagavad komponendid, sh tegevuskava, eelarve ja vastutuse jaotus.
4. VEKO mõjusid ei ole võimalik usaldusväärselt hinnata, kuna puuduvad selged mõõdikud, ühtne aruandlus ja standardne andmekogumine. Killustunud andmestik takistab nii tulemuste võrdlemist kui ka tõenduspõhist poliitikakujundamist.
5. Teenuste ja pädevuste regionaalne ebavõrdsus püsib. Spetsialistide kompetents, teenuste kättesaadavus ja reageerimisvõime on Eestis ebaühtlased. Väiksemates omavalitsustes sõltub süsteemi toimimine sageli üksikutest töötajatest.
6. Kohaliku tasandi vägivallaennetuse korraldamisel ei nähta peamise vajadusena riigipoolseid otseseid ettekirjutusi, vaid partnerlust, mis väljendub selgemates ootustes, diskussioonis ja ühises inforuumis, mis toetaks valdkonnaülest koostööd.
7. Oluline on riigi roll koostöö „nügijana“, mis aitaks käivitada ja hoida koostööd nii omavalitsuste sees kui ka omavalitsuste üleselt. Ilma sellise välise tüketa võivad vägivallaennetuse tegevused jääda projektipõhiseks ja tugineda üksikute spetsialistide initsiatiivile, muutes süsteemi haavatavaks personalimuutuste ning ressursside kõikumise suhtes.
8. Vägivallaennetuse ja -sekkumise süsteemne toimimine sõltub suurel määral spetsialistide enda rollitajust ja ettevalmistuse järjepidevusest. Kui vägivalla teemad ei ole selgelt lõimitud erialasesse õppesse ega toetatud töökorralduslike juhiste ja tugimehhanismidega, jääb spetsialistide panus sageli isikupõhiseks ja ebaühtlaseks, piirates valdkonnaülese koostöö tõhusust.
9. Haavatavate rühmade vajadused ei kajastu VEKO-s piisavalt. Mitmed kõrgema riskiga rühmad, nt venekeelsed noored, LGBT+ inimesed, erivajadustega inimesed, eakad, jäävad VEKO-s üldiste sõnastuste varju, mis ei taga nendele sihtrühmadele kohandatud ennetust ja tuge.
10. Mitmed valdkonnad, eeskätt kübervägivald, vaimne vägivald, äärmuslus ja inimkaubandus ei ole piisavalt arendatud. Nendes valdkondades jäi VEKO mõju tagasihoidlikuks; tegevused olid episoodilised või jäid ellu viimata, nt kübervägivalla uuring. Puudub selge juhtimine ja vastutus.
11. Järgmise perioodi VEKO vajab oluliselt selgemat fookust ja strateegilist juhtimist. Eksperdid rõhutavad vajadust vähendada tegevussuundade arvu, määrata strateegilised prioriteedid, tugevdada andmepõhist seiret ning luua siduvam raamistik, mis tagaks ühtse juhtimise ja teenuste järjepidevuse.

4. VEKO arendamisvajadused ja tulevikuvaade

Käesolev peatükk käsitleb VEKO arendamisvajadusi ja tulevikuvaadet, tuginedes dokumendianalüüsile, intervjuudele ning läbiviidud seminaridele. Eesmärgiks oli seada nii fookusvaldkonnad kui ka anda soovitusi kokkuleppe paremaks rakendamiseks.

Juhtimise korraldamine

Kehtiv VEKO on **kombineeritud lähenemisega** ehk hõlmab endas nii sihtrühmapõhist, tegevuspõhist kui ka vägivalla liiki hõlmavaid tegevusi. Uue raamistiku kokkuleppimiseks kaaluti osapoolte poolt ühisaruteluna erinevaid alternatiivseid lähenemisi, ehk kas valida nt sihtrühmade põhine, tegevuste põhine või vägivallaliikidest lähtuv raamistik. VEKO näol on tegemist ühiskonnas ilmnevate probleemide peegeldusega, mis saavad mõjutatud laiematest sündmustest või hoiakutest ja seetõttu jõuti arusaamisele et olulisem on siiski jätta raamistikku kõik kolm lähenemist alles ja lisada sinna juurde pigem valmisolek kokkulepet **muutuvates oludes teatud aja tagant muuta või täiendada**. Sellist lähenemist toetab ka asjaolu, et riiklikud strateegiad ja nende alusel koostatavad iga-aastased programmilised tegevused on põhilised VEKO eesmärkide elluviimise tööriistad. See eeldab ka iga-aastaselt riiklike strateegiliste programmide ja VEKO 2025+ tegevussuundade ühtlustamise formaadi kokkuleppimist.

Et planeeritavad tegevused saaksid parimal moel ja sünergias ellu viidud, tuleks **kokku leppida koos eesmärkide ja tegevustega juhtimisstruktuur**, sh kokku leppida erinevate poliitikavaldkondade ja asutuste roll ning vastutus kokkuleppe täitmisel. Kaasata tuleks ka kolmas sektor, kellel on valdkonnas samuti oluline roll nii ennetustegevuste kui ka tagajärgedega igapäevaselt just "rohujuure tasandil".

VEKO 2021-2025 tõi kokku osapooled, kuid puudub **regulaarsus omavahelisel koostööl**, mille lahenduseks võiks olla uue VEKO juhtimisel kokku leppida muuhulgas regulaarsed omavahelised kohtumised nii poliitikakujundajate, ametnike kui ka igapäevaselt valdkonnas töötavate inimeste vahel. See aitab hoida teemasid kaasaegsena, silmas pidades ühiskonnas toimuvaid muutusi ja lisab võimaluse agiilsemalt reageerida. Samuti tekitab see hea dialoogikoha riiklike poliitikakujundajate ja igapäevaste praktikute vahel.

Tegevuste mõju hindamiseks on tarvis **seada tegevustele mõõdikud** ja tagada nende mõõdikute kogumise korraldus. Hetkel on keeruline hinnata kokkuleppe otsest mõju, kuna igale eesmärgile ei ole mõõdikut seatud. Oodatav mõju oleks sellisel juhul kerge hinnata, samuti annaks see võimaluse hinnata kasu ühiskonnale, sh rahalist kasu.

Sisulised prioriteedid

Järgmise VEKO perioodi kujundamist mõjutab oluliselt ka mitmete Euroopa Liidu õigusaktide ülevõtmine ja rakendamine, sealhulgas naistevastase vägivalla ja perversivalla tõkestamise direktiiv, inimkaubanduse vastane direktiiv ning ohvrite õigusi käsitlev direktiiv. Need õigusaktid seavad liikmesriikidele selged miinimumnõuded vägivalla ennetuse, ohvrite kaitse, sekkumismeetmete ning andmekogumise valdkonnas ning rõhutavad riikliku koordineerimise, seiresüsteemide ja teenuste süsteemse arendamise vajadust.

Seetõttu kujunevad nimetatud direktiivid VEKO 2025+ jaoks oluliseks raamtingimuseks, mõjutades nii strateegiliste prioriteetide seadmist kui ka konkreetsete rakendusmehhanismide kavandamist ja elluviimist.

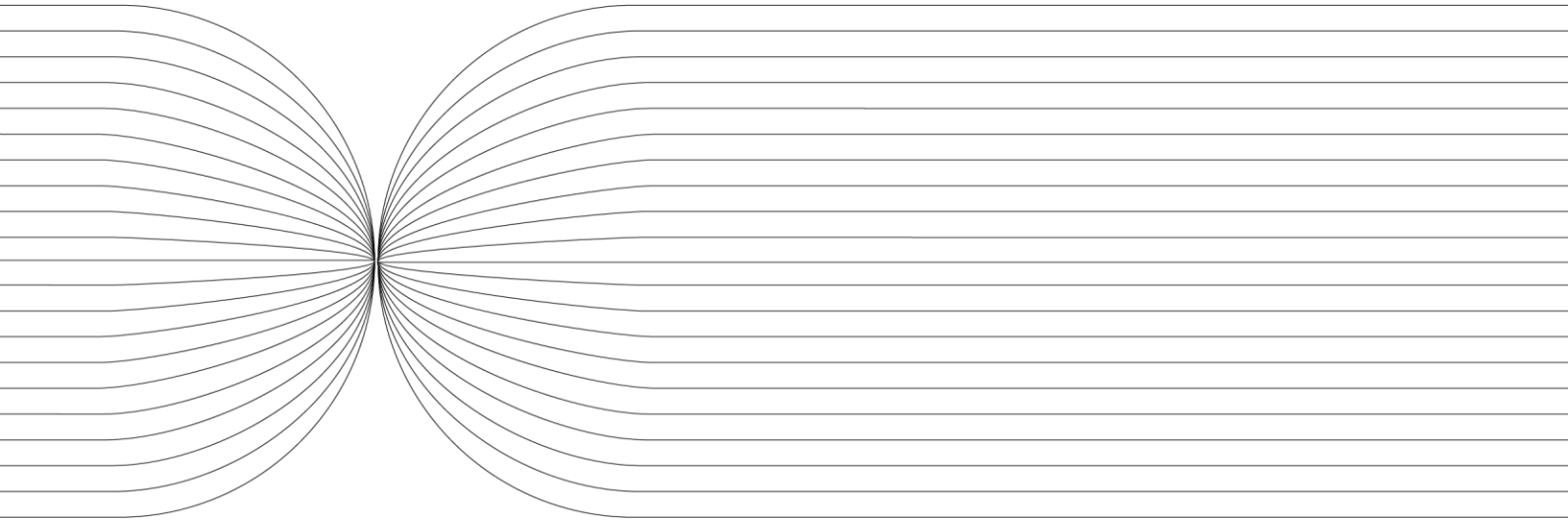
Järgmise VEKO perioodi keskseks prioriteediks tuleks seada **elanikkonna hoiakute kujundamine ning vägivalla märkamist**, sellele reageerimist ja ennetamist toetava teadlikkuse laiapõhjaline ning järjepidev suurendamine. Oluline on jälgida et kaetud oleks sihtrühmad kogu elukaare ulatuses. Ennetustegevustes on oluline käsitleda muu hulgas soolisi norme ja stereotüüpe, vägivaldseid hoiakuid, vaimset ja majanduslikku vägivalda, misogüüniat, ohutut küberkäitumist, äärmusluse ennetust ning turvaliste suhete, sh lähisuhete edendamist. Erilist tähelepanu tuleks pöörata lisaks tagajärgedega tegelemisele ka ennetavate tegevustega just laste ja noorte hulgas. See seab valdkonnale suure väljakutse ja hõlmab moel või teisel kõiki poliitikavaldkondi, kuid annab pikaajases mõjus kindlasti positiivseid tulemusi.

Ühise **väärtusruumi kujundamiseks** ja sõnumite killustumise vältimiseks on vajalik välja töötada vägivallaennetuse põhisõnumid, mis on elanikkonnale üheselt mõistetavad, järjepidevad ja erinevates sihtrühmades kohandatavad ning mis kõnetavad ja äratavad laiemat diskussiooni ühiskonnas. See aitab vägivalda paremini, ära tunda, märgata ja igaühel reageerida ning toob pikaajaseks kaasa ühiskonnas vägivalla vabama väärtusruumi.

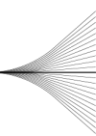
Teadlikkuse kasvu toetamiseks tuleb tugevdada tööandjate, kogukondade, haridus- ja huvihariduse spetsialistide (sh õpetajate ja treenerite) ning teiste võtmeisikute rolli vägivalla märkamisel, ennetamisel ja sellele reageerimisel. See aitab suurendada inimeste oskusi ja valmisolekut vägivalda igapäevastes keskkondades ära tunda ning asjakohaselt sekkuda. Samal ajal on oluline rõhutada iga inimese individuaalset vastutust vägivalla ennetamisel ja vägivallavabade hoiakute kujundamisel.

Oluline on silmas pidada tegevuste planeerimisel ka seda, et vägivallatseja ja ohver võivad erinevates situatsioonides olla erinevates rollides, ehk tuleb tegevuste planeerimisel ja sihtrühmade valikul ning neile teenuste planeerimisel silmas pidada ka **teenuste kättesaadavust ja integreeritust erinevate vägivallaliikide, sihtrühmade ja teenuste vahel**.

Vägivalla ennetamise tõhususe ja järjepidevuse tagamiseks on oluline kindlustada valdkondlike ennetusprogrammide (nt KiVa, eneseregulatsiooni programmid, turvaliste suhete õpetus) stabiilne ja pikaajaline rahastus, mis võimaldab nende süstemaatilist rakendamist ja mõju hindamist.

Lisad

Lisa 1. Metoodika

Uuringu läbiviimisel kasutati kombineeritud metoodikat, mis hõlmas nii primaar- kui sekundaarandmete analüüsi. Sekundaarandmete analüüs, sh dokumendid, strateegiad, uuringud ja statistika, integreeriti kvalitatiivsetest intervjuudest ja seminaridest kogutud primaarandmetega, et kujundada terviklik, triangulatsioonil põhinev ülevaade VEKO rakendumisest.

Dokumendianalüüs

Dokumendianalüüsi eesmärk oli saada ülevaade sellest, kuidas VEKO 2021–2025 ellu viidi, kuidas toimis asutuste vaheline koostöö ning millised tegurid mõjutavad VEKO 2025+ edasisi arenguvajadusi. Analüüs hõlmas nii VEKO-ga otseselt seotud materjale kui valdkondlike strateegiate, uuringute ja poliitikaraamistike kogumit, mis mõjutavad vägivallaennetuse süsteemi toimimist Eestis.

Analüüsi aluseks kasutati mitut tüüpi allikaid:

- VEKO-spetsiifilised materjalid, sh VEKO 2025+ aruteluseminari kokkuvõte, seniste tegevussuundade rakendamist kirjeldavad dokumendid, partnerasutuste tööprotsesse käsitlevad ülevaadet ning projektis osalejate sisendid.
- Uuringud ja statistilised allikad, sh elanikkonna vägivallakogemust ja hoiakuid käsitlevad uuringud, kriminaalpoliitika analüüsid ning Politsei- ja Piirivalveameti andmestikud ja uuringud perevägivalda, ohvriabi kasutuse ja juhtumikäsitluse kohta. Need pakkusid empiirilist alust vägivallatrendide ja asutuste töökorraldusega seotud muutuste hindamiseks.
- Strateegilised poliitikadokumendid, mis loovad VEKO rakendumisele laiemat raamistust. Analüüsi käigus kasutati allikatena Siseturvalisuse arengukava 2020–2030, Heaolu arengukava 2023–2030, Lähisuhtevägivalla ennetamise tegevuskava 2024–2027, Noortevaldkonna arengukava 2021–2035 ning teisi valdkondlikke strateegiaid, mis sisaldavad vägivallaennetusega seotud eesmärke, kirjeldavad sekkumisi ja mõõdikuid. Nende dokumentide analüüs aitas mõista VEKO rolli Eesti laiemas poliitikakontekstis ning tuua esile kattuvused, lüngad ja võimalikud vastuolud.
- Euroopa Liidu õigusaktid, sh naistevastase ja perevägivalda tõkestamise direktiiv, inimkaubanduse direktiiv, ohvrite õiguste direktiiv ning sunnitööga valmistatud kaupade turult kõrvaldamise määrus. Nende õigusaktide rakendamine mõjutab oluliselt VEKO 2025+ perioodi ning toob kaasa vajaduse senisest süsteemsema seire, andmekogumise, teenuste kättesaadavuse ja ohvrite õiguste kaitse järele.

Dokumendianalüüs viidi läbi temaatilise sisuanalüüsi põhimõtetest lähtudes. Materjalid kodeeriti peamiste analüüsikategooriate alusel. Analüüsiprotsess hõlmas ka triangulatsiooni, kus dokumendianalüüsi tulemusi võrreldi intervjuudest ja seminaridest saadud sisendiga, et tagada järelduste terviklikkus, mitme allika kooskõla ning valdkonnaülese teadmuse usaldusväärne sidumine. See võimaldas tuvastada nii üldiseid süsteemseid mustreid kui ka valdkonnaspetsiifilisi nüansse, mis on olulised VEKO 2025+ perioodi kujundamisel.

Intervjuud

Kokku viidi läbi 12 intervjuud, kaasates eri valdkondade esindajaid. Kaasatud osapoolte töö ja pädevus on seotud vägivallaennetuse, ohvriabi, õiguskaitse, tervishoiu, hariduse, sotsiaalvaldkonna ning poliitikakujundamisega. Lisaks intervjuueeriti nii riigi-, KOV- kui ka kolmanda sektori eksperte, et tagada mitmekülgne ja valdkonnaülene sisend VEKO rakendamise hetkeseisu ja arendussuundade kohta. Ülevaade intervjuueeritutest on esitatud Tabelis 4.

Intervjuude ettevalmistuseks koostati koostöös tellijaga intervjuueeritavatest valim ja sihtgrupipõhised vestluskavad. Kuigi iga kava oli kohandatud intervjuueeritava rolli ja kompetentsi järgi, säilitati mitmed läbivad teemad (nt koostöö, andmepõhisus, ennetustegevuste korraldus, teenuste kättesaadavus), mis lihtsustasid hilisemat analüüsi ning tulemuste omavahelist võrdlemist.

Intervjuukavade koostamisel lähtuti uurimisküsimustest, dokumendianalüüsis tuvastatud teadmislünkadest ning sihtgruppide rollidest ja vastutusvaldkondadest. Koostati üks üldisem vestluskava, mida kohandati vastavalt sihtrühmadele, tagamaks teemade asjakohasus ja intervjuude sujuv kulg. Analüüsis kasutati poolstruktureeritud personaalseid intervjuusid ning fookusgrupi-intervjuusid, mis võimaldasid koguda tagasisidet eri osapooltelt. Kõik intervjuud, mille kestvuseks oli üks tund, viidi läbi veebikeskkonnas.

Kvalitatiivsete intervjuude eesmärk oli koguda eri valdkondade spetsialistidelt hinnanguid VEKO 2021-2025 rakendamise tugevuste ja kitsaskohtade kohta, mõista valdkondlikke vajadusi ning tuvastada tegureid, mis kas toetavad või takistavad VEKO põhimõtete järjepidevat elluviimist. ning toetas tulemuste triangulatsiooni, võimaldades eri osapoolte vaatenurki nii omavahel võrrelda kui ka sisulisemalt avada.

Tabel 4. Intervjuude sihtrühmad ja korraldus

Sihtrühm	Intervjuude korraldus ja arv
1. Poliitikakujundajad erinevatest ministeeriumitest	kaks fookusgruppi kaks personaalintervjuud
2. Järelevalve (võrdõigusvoliniku kantselei, Riigikontroll)	üks paarisintervjuu
3. Sotsiaalkindlustusamet	üks fookusgrupp
4. Menetlejad (kohtunik, advokaat, PPA, Prokuratuur, vanglad)	kaks fookusgruppi
5. Varjupaigad, tugikeskused	üks fookusgrupp
6. Tervishoiu eksperdid ja kodanikuühiskond	üks fookusgrupp
7. Kohalik omavalitsus	üks personaalintervjuu
8. Maakondlik arenduskeskus	üks personaalintervjuu

Seminarid

Seminarid moodustasid olulise osa VEKO 2021-2025 hindamise ja VEKO 2025+ arendussuundade kujundamise metoodikast. Kokku viidi läbi kolm seminari, mille eesmärk oli trianguleerida dokumendianalüüsi ja intervjuude tulemusi, kaasata erinevate valdkondade osapooli ning kujundada ühine arusaam VEKO järgmise perioodi prioriteetidest. Arutelude ettevalmistamisel võeti arvesse ka 2025. aasta juunis toimunud Justiits- ja Digiministeeriumi korraldatud kaasamisseminaril kogutud sisendit, mis andis väga hea lähtekoha VEKO rakendumise hindamiseks ja edasisteks aruteludeks.

- **Kaasamisseminar (13.10.2025; Civitta ja Justiits- ja Digiministeeriumi korraldatud veebikohtumine)**

Oktoobris toimunud seminar oli metoodiliselt juunikuu kaasamisseminari jätk ning selle eesmärk oli süvendada arutelusid VEKO seniste fookusvaldkondade üle ja toetada järgmise perioodi prioriteetide väljasõelumist. Seminar toimus veebiformaadis, mis võimaldas osaleda laial ringil spetsialistidel üle Eesti, sh väiksemate omavalitsuste esindajatel. Arutelud toimusid kolmes etapis: esmalt täiendati juunis esile toodud fookusteemasid, seejärel hinnati teemade olulisust ja kriitilisust, kasutades lihtsustatud prioriseerimisloogikat (väga oluline, keskmiselt oluline, vähem oluline), ning lõpuks kaardistati prioriteetsete teemade juurpõhjuseid ning nende võimalikke esimesi või olulisemaid tegevusi, vastutajaid ja kaasajaid. Arutelud tõid esile korduvad süsteemsed väljakutsed, sh valdkondade vahelise koostöö ebaühtluse, piirkondlikud teenuste katvuse ja kvaliteedi erisused, riskihindamise puudujäägid ning ennetustegevuste hajutatuse.

- **Aruteluseminar VEKO 2025+ suundade kujundamiseks (24.11.2025; Civitta ja Justiits- ja Digiministeeriumi korraldatud kohtumine)**

Aruteluseminari eesmärk oli kujundada VEKO järgmise perioodi strateegilised põhisuunad. Seminaril osalesid eri ministeeriumite, riigiasutuste, omavalitsuste ja partnerorganisatsioonide eksperdid. Seminari fookuseks oli VEKO 2025+ põhisuundade väljatöötamine. Arutelud toimusid väikestes töögruppides. Seminar oli oluliseks sisendiks VEKO järgmise perioodi poliitikasoovituste väljatöötamisel.

- **Poliitikasoovituste valideerimisseminar (05.12.2025; Civitta ja Justiits- ja Digiministeeriumi korraldatud veebikohtumine)**

Analüüsi lõppfaasis toimunud valideerimisseminari eesmärk oli hinnata koostatud poliitikasoovituste (mida seminaris osalejatele tutvustati) asjakohasust ja rakendatavust ning kontrollida, kas need kajastavad adekvaatselt intervjuude, dokumendianalüüsi ja varasemate seminaride sisendit. Seminarist saadud tagasiside põhjal tehti poliitikasoovitustesse viimased täpsustused enne lõpparuande valmimist.

Valdkonnaeksperte kaasati mitmes etapis, mis võimaldas kujundada VEKO 2025+ ettepanekud laiapõhise ja valdkondade ülese hinnangu alusel ning muuta poliitikasoovitused paremini põhjendatuks ja rakendatavaks.

Lisa 2. VEKO tegevussuundade ülevaade¹⁵

2.1. Tegevussuund 1. Vägivalda taunivad hoiakud, normid ning vägivallateadlikkus

Tegevussuuna sisu ja eesmärk

Tegevussuuna keskne eesmärk on **kujundada Eestis ühiskondlikke hoiakuid ja norme, mis selgelt taunivad vägivalda, suurendada inimeste teadlikkust vägivalla eri vormidest ning tugevdada valmisolekut vägivalla ennetamiseks, märkamiseks, sekkumiseks ja abi otsimiseks**. Fookus on nii hoiakute ja käitumise muutmisel kui ka seda toetaval õigus- ja poliitikaraamistikul.

Tegevused hõlmavad:

- järjepidev ja sihipärane teavitustöö nii laiemale avalikkusele kui eritählepanu vajavatele sihtrühmadele;
- teadlikkuse tõstmine laste väärkohtlemise, sh kehalise karistamise keelust, sh vanemahariduse edendamise;
- kogukondade, vabaühenduste, vabatahtlike ja erasektori kaasamine, vastutustunde teadvustamine ning vägivallaennetusse panustajate tunnustamine;
- õigusraamistiku arendamine, sh seadusandluse uuendamine ning ohvriabisüsteemi tugevdamine;
- soolise võrdsuse edendamine, sh spetsialistide teadlikkuse tõstmine ning soolõime ennetus- ja tõestustegevustes;
- töökohal esineva vaimse vägivalla teadvustamine ja vähendamismeetmete kavandamine;
- rahvusvaheliste soovituste analüüs ja rakendamine laste- ja naistevastase ning perevägivalla vaenukuritegude, radikaliseerumise ja inimkaubanduse ennetamiseks ja vähendamiseks.

Tegevussuund riiklikes arengudokumentides

- **Siseturvalisuse arengukavas 2020-2030¹⁶** on vägivalla vähendamine ja selle ennetamine olulisel kohal. Arengukavas on seatud alaeesmärk (1.4) ennetava ja turvalise elukeskkonna kujundamine, mille üheks tegevussuunaks on vaimse ja füüsilise vägivalla vähendamine. Selleks on kavandatud:
 - inimeste teadlikkuse parendamine vägivalla vormidest, esinemisest ja selle kohta käibivatest müütidest;
 - ennetustöös koostöö tõhustamine erasektori, tervishoiu- ja haridusasutustega;

¹⁵ Analüüsi käigus esile kerkinud olulisemad fookusvaldkonnad on kajastatud pikemalt, teised samuti olulised, kuid pigem läbivad või toetavad tegevussuunad on välja toodud alapeatükis 2.10.

¹⁶ Siseturvalisuse arengukava 2020-2030. [Link](#)

- **Heaolu arengukavas 2023-2030**¹⁷ on tegevussuunaga seotud eelkõige lapsed ja peresid ning soolist võrdõiguslikkust ja võrdselt kohtlemist puudutavad alaeesmärgid (1. ja 5. alaeesmärk). Eesmärgiks on seatud:
 - Väärkoheldud lastele sujuva teekonna loomine abivajaduse märkamisest abini, sh
 - / tagada vägivalda kogenud lastele lapsesõbralik ning lapse õigusi ja huvisid arvestav menetlus ja abistamine, soodustades eri asutuste sujuvat koostööd ja andmevahetust;
 - / luua väärkohtlemise tuvastamise juhendid ning lihtsustada abivajavast lapsest teatamist nii õigusaktide kui valdkonnapõhiste juhendite täpsustamise ja kiiret infovahetust võimaldavate IT-lahenduste abil.
 - Ohvriabiteenuste piisava ja võrdväärse kättesaadavuse tagamine Eesti eri piirkondades, sh
 - / täiendada kuriteo- ja vägivallaohvrite abistamiseks ohvriabi seadust psühholoogilise abi ja kuriteoohvritele mõeldud hüvitiste osas.
 - Ühiskondlike hoiakute muutmine soolist võrdõiguslikkust väärtustavaks ja toetavaks, sh
 - / sihtrühmade ja sidusgruppide teadlikkuse suurendamine soolise vägivalda märkamiseks ja ennetamiseks.
- **Lähisuhtevägivalla ennetamise tegevuskavas 2024-2027**¹⁸ on teadlikkuse suurendamine kajastatud nii tegevuskava üldeesmärgis ja mõödikutel, kui ka tegevuskavas planeeritud tegevustes, sh:
 - spetsialistide koolitamine ja teadlikkuse suurendamine;
 - üldhariduskoolide õpetajate ja õpilaste teadlikkuse tõstmine;
 - uue ohvriabiseaduse jõustamine.

Tegevussuuna rakendamine

- Uue Ohvriabi seaduse jõustumine (1.04.2023)¹⁹
- Lastekaitse seaduse muutmise protsess (2025)
- Ettevalmistused naistevastase vägivalda ja perevägivalda tõkestamise direktiivi (2024/1385) ülevõtmiseks Eestis
- SKA e-kursused "Lähisuhtevägivalla juhtumite lahendamine" ja "Traumateadlik kohtlemine"
- Teavituskampaniad „Märka vägivalda“ ja „Kodu olgu turvapaik“

Intervjuudes peeti VEKO mõju vägivallateadlikkusele üldiselt oluliseks, kuid selle täpset ulatust on keeruline hinnata. Spetsialistid töid välja, et viimase viie aasta jooksul on ühiskondlikud hoiakud vägivalda suhtes muutunud märgatavalt taunivamaks ning vägivallast rääkimine on normaliseerunud. Seda muutust seostati VEKO kaudu ellu viidud kampaniate, professionaalsete koolituste ja valdkondade vahelise koostöö tugevnemisega. Rõhutati, et era- ja avaliku sektori

¹⁷ Heaolu arengukava 2023-2030. [Link](#)

¹⁸ Lähisuhtevägivalla ennetamise tegevuskava 2024-2027. [Link](#)

¹⁹ Ohvriabi seadus. (2023). *Riigi Teataja*, RT I, 06.01.2023, [Link](#)

koostöö (nt IKEA partnerlus Sotsiaalkindlustusametiga kampaania „Märka vägivalda“ elluviimisel) ja meedia vastutustundlikkuse suurenemine on aidanud vägivalla teema tuua avalikku arutellu.

Samas rõhutati, et muutused hoiakutes on kujunenud mitme teguri koosmõjul: üldine avalik arutelu, meediakajastused, õigusreformid (nt ohvriabi seadus), SKA ja PPA kommunikatsioon ning rahvusvahelised trendid. Seetõttu peeti VEKO otsest mõju pigem suunavaks ja raamistikku loovaks, mitte muutuste peamiseks tõukejõuks. Kokkulepe aitas tuua vägivalla teema „lauale“, löi ühise keele ja fookuse, mis aitas erinevatel asutustel ühtsemalt tegutseda.

Muutused vägivallaga seotud näitajates kokkuleppe perioodil

- Ametliku statistika kohaselt vähenes aastatel 2019–2023 Eestis **registreeritud perevägivallakuritegude arv**, mis 2024. aastal taas veidi suurenes²⁰. Registreeritud juhtumite dünaamika tõlgendamisel tuleb arvestada, et vägivallast teatamine ei kajasta otseselt vägivalla tegelikku levikut. Mitmete allikate kohaselt on perevägivald püsiv ja varjatud probleem ning märkimisväärne osa ohvritest ei pöördu abi saamiseks õiguskaitse- ega tugisüsteemide poole, sh hirmu, häbitunde või teadmatuse tõttu²¹. Seetõttu on registreeritud juhtumite arvu tõlgendamisel vajalik olla ettevaatlik.
- Oluliseks edusammuks ohvriabi kättesaadavuse paranemine²².
- SKA teadlikkuse uuring (2024)²³ näitas, et 83% elanikkonnast on märganud perevägivalla teemalisi kampaaniaid (*versus* 2016. a 73%).
- Meeste teadlikkus vägivallast ning selle vormidest on mitmete uuringute andmetel kasvanud, kuid jääb madalamaks kui naistel, mis viitab vajadusele soospetsiifiliste sekkumiste järele.²⁴
- Ühiskonna suhtumine vägivalda on muutunud oluliselt kriitilisemaks. SKA teadlikkuse uuring (2024)²⁵ näitas, et vähenenud on ohvrite süüdistamine ja vägivalla pidamine „pere siseasjaks“, (2014. aastal 22% ja 2024. aasta 10%) ning 80% inimestest peab lähisuhtevägivalda erinevates vormides (sh majanduslikku vägivalda) tõsiseks rikkumiseks. Sama uuring toob välja enim muutunud hoiakud. Näiteks on muutunud on järgnevate olukordade pidamine vägivallaks:
 - / Üks partner keelab teist sõpradega suhtlemast (2014. a 55%, 2016.a 58% ja 2024.a 78%).
 - / Üks partner tekitab teisele võlgu (2014.a 50%, 2016.a 52% ja 2024.a 78% elanikkonnast peab olukorda vägivallaks),
 - / Üks partner võtab teise pangakaardi enda kätte ja piirab ostude tegemist (2014.a 62%, 2016.a 64% ja 2024.a 81% elanikkonnast peab olukorda vägivallaks).

²⁰ Justiits- ja Digiministeerium. (2024). *Kuritegevuse ülevaade 2024: Perevägivald*. [Link](#)

²¹ Sotsiaalkindlustusamet. (2025). *Perevägivalla teateid on aina vähem*. [Link](#)

²² Palunabi. (2025, 9. veebruar). *Ohvriabist tuge saanud abivajajate arv püsib kõrgena*. [Link](#)

²³ Sotsiaalkindlustusamet. (2024). *Elanikkonna hoiakud ja teadmised perevägivallast*. Uuring. [Link](#)

²⁴ TNS EMOR. (2016). *Soopõhine vägivald ja inimkaubandus*. Uuring. [Link](#)

²⁵ Sotsiaalkindlustusamet. (2024). *Elanikkonna hoiakud ja teadmised perevägivallast*. Uuring. [Link](#)

Arenguvajadused

- Ebapiisav tegevuste mõju analüüs takistavad tulemuste hindamist.²⁶
- Statistika ja seireandmete puudulikkus ja killustatus on probleemiks tegevuste tulemuslikkuse hindamisel ning poliitikate ja meetmete planeerimisel.
- Teenuste killustatus ja koordineerimatuse probleemid võivad vähendada tegevuste tõhusust.²⁷
- Vajalik on sihtrühmapõhine kommunikatsioon (noored, eakad, muukeelsed elanikud).²⁸
- Teadlikkuse tõstmise kampaaniad ei ole järjepidevad²⁹.
- Esile on kerkinud uued valdkonnad, nagu kübervägivald, küberahistamine ja hooldusvägivald, millega seonduv teadlikkus on madal nii ühiskonnas kui spetsialistide hulgas.
- Järgmise VEKO perioodi kujundamist mõjutab oluliselt mitmete Euroopa Liidu õigusaktide ülevõtmine ja rakendamine. Eeskätt loob EL-i direktiiv 2024/1385³⁰ raamistiku naistevastase ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise tugevdamiseks. Lisaks seavad inimkaubanduse vastane direktiiv³¹ ning ohvrite õigusi käsitlev direktiiv³² täiendavad nõuded ennetusele, ohvrite kaitsele ja asutuste vahelisele koostööle.
- Avalikult ei ole kättesaadav kannatanute tagasiside teenusekogemuse osas.³³

2.2 Tegevussuund 2. Vägivallaennetus haridusasutustes, noorsootöös ja huvihariduses

Tegevussuuna sisu ja eesmärk

Tegevussuuna eesmärk on tugevdada haridusasutuste, noorsootöötajate ning huviharidust ja -tegevust pakkuvate organisatsioonide rolli vägivalla ennetuses, toetades laste varajast teadlikkust ja oskusi vägivallatute käitumisviiside kujundamisel.

²⁶ Justiits- ja Digiministeerium. (2021). Vägivalla ennetamise strateegia 2015-2020 lõpparuanne. [Link](#)

²⁷ RAKE. (2025). *Juhtumianalüüs: ametiasutuste tegevus surmaga lõppenud perevägivaldajuhtumite lahendamisel*. Tartu Ülikool. [Link](#)

²⁸ Sotsiaalkindlustusamet. (2024). Eesti elanikkonna teadlikkuse uuring soopõhise vägivalla ja inimkaubanduse valdkonnas. [Link](#)

²⁹ Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO). (2022). *Baseline evaluation report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention): Estonia*(GREVIO/Inf(2022)32). Council of Europe. [Link](#)

³⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/1385 naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamise kohta. [Link](#)

³¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/36/EL inimkaubanduse tõkestamise ja selle ohvrite kaitse kohta (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2024/1712). [Link](#)

³² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste, toe ja kaitse miinimumnõuded. [Link](#)

³³ Tervise Arengu Instituut. (2024). *Kui turvaline on küsida klientidelt tagasisidet? Katsetusi ja mõtteid traumata arvestava ohvriabi arendamisest*. [Link](#)

Tegevused hõlmavad:

- õppekavade, metoodikate ja töömeetodite arendamine, et toetada laste ja noorte oskusi vägivalla märkamisel, ennetamisel, vägivallavabal suhtlemisel ja konfliktide lahendamisel;
- läbimõeldud ennetus- ja sekkumiskavade rakendamine kõikides haridusasutustes koolikiusamise, sh küberkiusamise, ning muu vägivalla ennetamiseks ja juhtumitele reageerimiseks;
- noorte kohtingu-, seksuaalse ja soolise vägivalla ennetamine koolides eakohaste ja ajakohaste meetodite abil;
- õpetajate ja teiste koolitöötajate oskuste arendamine vägivalla märkamiseks ja sellesse sekkumiseks, sh tugipersonali toetamine ja tõenduspõhiste programmide (nt VEPA, KIVA) kasutamine;
- kogukondlike ja peresid kaasavate ennetusmudelite laiendamine ning tõendatud sekkumiste rakendamine riskikäitumise ennetamiseks, turvalise psühhosotsiaalse keskkonna tagamiseks.

Tegevussuund riiklikes arengudokumentides

Siseturvalisuse arengukavas 2020–2030 on seatud eesmärgiks vägivalla senisest ulatuslikum ennetamine koostöös erasektori, tervishoiu- ja haridusasutustega. Selle eesmärgi saavutamiseks on kavandatud muu hulgas järgmised tegevussuunad:

- laste sotsiaalsete oskuste senisest süsteemsem arendamine haridusasutustes, sealhulgas vägivalla ennetamise programmide kasutuselevõtt igas haridusasutuses või muude sihipäraste tegevuste elluviimine;
- noortele suunatud tegevuste pakkumine, et toetada nende sotsiaalsete oskuste arengut ja ennetada vägivaldset käitumist.

Heaolu arengukavas 2023–2030 rõhutatakse vajadust senisest enam panustada vanemaharidusse ja toetada vanemlikku toimetulekut, et ennetada laste ja peredega seotud riske, sealhulgas vägivalda.

Tegevussuuna rakendamine

- Haridus- ja Teadusministeerium on loonud materjali „Kooliturvalisus“¹¹⁶ ning MTÜ Lastekaitse Liit on rakendanud programmi „Kiusamisest vabaks“.¹¹⁷ Õpetajatele on koostatud juhendid vägivalla märkamiseks ja sekkumiseks.¹¹⁸
- Statistika: 2024. aastal oli programmides osalevaid koole ja lasteaedu üle 400, mis hõlmab ligi 60 000 last ja noort.

Arenguvajadused

Kuigi vägivallaennetuse teemaga tegeletakse koolides järjest enam, siis noorsootöös ja huvihariduses on see ebaühtlaselt rakendunud. Koolidel puudub sageli kiusamise ja vägivalla ennetamiseks mõeldud kindel kava. Kuigi erinevates ennetusprogrammides osalemine on kasvanud, ei jõua need kõigisse omavalitsustesse ja piirkondadesse¹¹⁹.

2.3. Tegevussuund 3. Vägivallaprobleemidega laste ja noorte toetamine

Tegevussuuna sisu ja eesmärk

Tegevussuuna eesmärk on ennetada vägivalda laste ja perede toetamise kaudu, arendades vanemlikke oskusi, õpetades lastele sotsiaalseid oskusi ning edendades positiivset koolielu, noorsootööd ja huvitegevuste mitmekesisust ning kättesaadavust.

Tegevused hõlmavad:

- lastekaitseüsteemi ja spetsialistide töö tugevdamine ning vajalike teenuste kättesaadavuse tagamine üle Eesti, sh traumakogemusega laste ja noorte toetamine;
- laste ja noorte osalusvõimaluste laiendamine mitteformaalses õppes, huvihariduses ja noorsootöös riskikäitumise ja vägivalla ennetamiseks;
- valdkondade vahelise koostöö ja juhtumikorralduse arendamine, sh intensiivsete sekkumismudelite rakendamine keerulistes juhtumites;
- vägivallaga kokku puutunud laste ja noorte vaimse tervise toe kättesaadavuse parandamine, sh kriisinõustamise ja vaimse tervise esmaabi laiendamine;
- alaealiste ja noorte hindamis- ja sekkumissüsteemide arendamine, sh vangistuse alternatiivide kasutamine ja jätkutoe tagamine;
- noortele suunatud programmide ja digilahenduste rakendamine kriminaaljustiitsüsteemis.

Tegevussuund riiklikes arengudokumentides

Siseturvalisuse arengukavas 2020-2030 on seatud eesmärgiks vägivalla senisest ulatuslikum ennetamine koostöös erasektori, tervishoiu- ja haridusasutustega. Selle eesmärgi saavutamiseks on kavandatud muu hulgas järgmised tegevussuunad:

- laste sotsiaalsete oskuste senisest süsteemsem arendamine haridusasutustes, sealhulgas vägivalla ennetamise programmide kasutuselevõtt igas haridusasutuses või muude sihipäraste tegevuste elluviimine;
- noortele suunatud tegevuste pakkumine, et toetada nende sotsiaalsete oskuste arengut ja ennetada vägivaldset käitumist.

Heaolu arengukavas 2023-2030 rõhutatakse elukaareülest ennetust ning laste ja perede toetamist, sealhulgas vanemaharidusse panustamist ja vanemliku toimetuleku tugevdamist. Lisaks on fookuses teenuste terviklikkus ja dubleerimise vältimine ning haavatavate laste süsteemsem toetamine.

Vaimse tervise tegevuskavas 2023-2026 keskendutakse noorte vaimse tervise ennetamisele, kriisinõustamise arendamisele ning vaimse tervise abiteenuste kättesaadavuse parandamisele.

Muutused vägivallaga seotud näitajates kokkuleppe perioodil

- Rakendatud ning arendatud on noortele suunatud sekkumisprogramme nagu “SPIN” ja “Kiusamisvaba kool”, mis ühendavad spordi, sotsiaalse toe ja nõustamise. SKA kaudu on arendatud psühhosotsiaalse toe süsteemi vägivallakäitumisega laste jaoks.
- Statistika: 2024. aastaks osales SPIN-programmis 1200 noort 12 linnas; 75% neist ei sattunud enam vägivallaga seotud juhtumitesse.
- SKA „Ringist välja“ koostöömudeli rakendamine ja laiendamine, et tugevdada valdkondade ülest koostööd keskmise ja kõrge riskikäitumisega noorte toetamisel, ennetada korduvaid õigusrikkumisi ning toetada noorte kogukonda naasmist kohalike omavalitsuste kompetentsi tõstmise kaudu.

Arenguvajadused

Programmid on tulemuslikud, kuid nende katvus on piiratud ja sõltub kohalike omavalitsuste finantsvõimekusest. Vajaka on ka noortega töötavate spetsialistide pikaajalisest järeloest ja koordineerimisest eri süsteemide vahel.¹²⁰

2.4. Tegevussuund 4. Perevägivalla ennetamine ja vähendamine

Tegevussuuna sisu ja eesmärk

VEKO 2021-2025 on antud teemat käsitletud kui „Perevägivalla ennetamine ja vähendamine“ - nime all, kuid juunikuises kaasamisseminaris toodi välja, et see hõlmab endas läbi lähisuhtevägivalla valdkonnaga tegelemise ka naistevastast vägivalda.

Tegevussuuna eesmärgiks on Lähisuhtevägivalla ennetamise tegevuskava elluviimine³⁶; noorte sotsiaalsete- ja toimetulekuoskuste arendamine; vaimse vägivalla ennetamine ning õigusraamistiku- ja karistusnormide analüüs; lapsevanemate ning spetsialistide teadlikkuse arendamine turvalise lapsepõlve teemadel; hõlpsalt kättesaadava teabe- ja infomaterjali arendamine; tugirühmade- ja programmide arendamine vanemluskasvatuseks (sh kriminaalsüsteemi sattunud inimestele); üle-eestilise lastemajade võrgustiku loomine ning teenuse arendamine; perelepitussüsteemi loomine sh vägivalda kogenud peredele; traumapõhise juhtumikäsitlemise arendamine.

Tegevussuund riiklikes arengudokumentides

- Siseturvalisuse arengukavas 2020-2030 ning Heaolu arengukavas 2023–2030 on ennetustegevus, sealhulgas vägivalla ennetamine, läbivalt esile toodud
- Lähisuhtevägivalla ennetamise tegevuskava 2024-2027 keskendub tervikuna lähisuhtevägivalla ennetamisele
- Rahvastiku tervise arengukava 2020-2030 rõhutab eraldi seksuaalvägivalla ja -kuritegude ennetamise ning selleteemalise teadlikkuse suurendamise vajadust.

Muutused vägivallaga seotud näitajates kokkuleppe perioodil

- On välja töötatud lähisuhtevägivalla ennetamise tegevuskava aastateks 2024–2027, mis loob raamistiku süsteemsemale ja koordineeritud ennetustegevusele.³⁸
- LSV ekspertrühma töö jätkumine – ekspertrühma eesmärk on koondada eri valdkondade (sh PPA, Prokuratuur, Sotsiaalkindlustusamet, justiits- ja sotsiaalvaldkond, KOV-id) eksperdid, et jagada infot, ühtlustada tõlgendusi, koordineerida tegevusi ning hoida lähisuhtevägivalla teemat riiklikul tasandil fookuses. Rühm toimib valdkonnaeülese koostöö- ja nõuandeplatvormina. VEKO 2021-2025 perioodil rühm jätkas tegutsemist ning selle roll muutus olulisemaks, sest VEKO andis selgema ühise raami ja tõi rühma tööle strateegilisema tähenduse.
- „Kiusamisest vabaks!“ meetodika kasutamise õigus on väljastatud 509-le lasteaiale, mis viitab meetodika laialdasele levikule varases eas laste sotsiaalsete oskuste arendamisel.
- KiVa programmi³⁹ rakendavate koolide osakaal on kasvanud – kui 2020. aastal osales programmis ligikaudu 8% Eesti koolidest, siis 2024. aastaks juba 16%.
- VEPA ehk käitumisoskuste mäng⁴⁰ on Eestis kasutusel alates 2014. aastast ning VEPA arenguprogrammi kaudu on selle rakendus viimastel aastatel oluliselt laienenud, toetades nii ennetustegevust kui ka konfliktide lahendamise ja sotsiaalsete oskuste arendamist.
- Politsei- ja Piirivalveameti vägivallaennetustegevus⁴¹ hõlmab erinevaid vägivallavorme, sealhulgas kohtingu- ja kübervägivalda, aga ka füüsilist, vaimset ning seksuaalset vägivalda füüsilises keskkonnas.
- Alates 2021. aastast on Eestis kättesaadav riiklik perelepitusteenus, mis toetab perevägivalla juhtumite lahendamist ja konfliktide rahumeelset lahendamist.
- Lasteabi teenus (telefon 116111, veebileht lasteabi.ee) toimib endiselt, pakkudes eakohastatud teavet lastele ning nõuandeid lapsevanematele.
- Lastemajad asuvad Tallinnas, Tartus, Jõhvis ja Pärnus, kuid teenus on üleriigiliselt kättesaadav kõigile abi vajavatele lastele.
- Sotsiaalkindlustusamet (SKA) on välja töötanud e-õppekursused, mis käsitlevad mh traumakogemusega ohvrite abistamist.
- Veebiplatvorm palunabi.ee jätkab tööd, selle sisu kaasajastatakse ja täiendatakse regulaarselt.
- Erasmus+ projekti⁴² raames koolitatakse tervishoiuspetsialiste, et parandada nende suutlikkust tuvastada ja abini suunata lähisuhtevägivalla ohvreid.

Mõjud ja rakendamise kogemus

Aastal 2024 registreeriti 3 373 perevägivallakuritegu⁴³, mis on 5% rohkem võrreldes 2023. aastaga. Koos lähisuhtes toime pandud ahistava jälitamise (106 juhtumit) ja lähenemiskeelu rikkumise (15 juhtumit) kuritegudega kokku 3 494, millest 65% moodustas paarisuhtevägivald. Selle toimepanijatest 84% olid mehed; ohvritest 78% naised ja tüdrukud. Alaealistega seotud juhtumites olid ohvritest 56% tüdrukud ning 43% poisid.

Perevägivallaga seotud tapmisi ja mõrvu (koos katsetega) oli 2024. aastal viis juhtumit, mis on võrreldes 2023. aastaga üks vähem; ahistava jälitamise kuritegusid 148 (↓ 27%); 61–72% neist oli lähisuhtega seotud; lähenemiskeelu rikkumisi kuriteona registreeriti 20 (↓ 73%). Seejuures

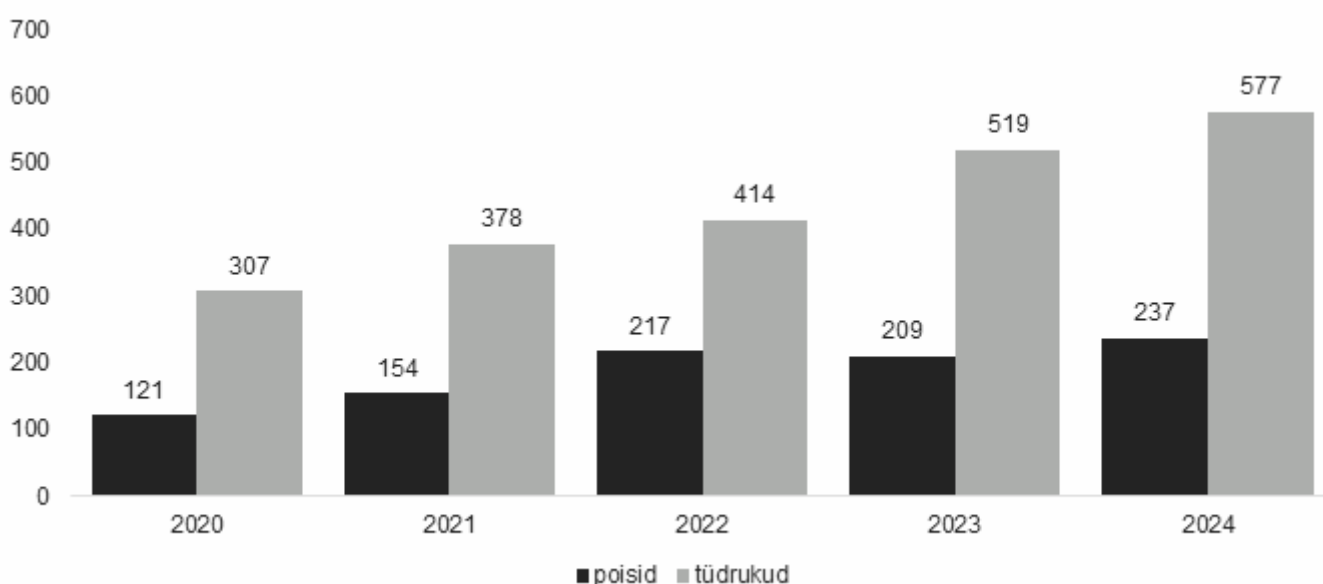
30% juhtumitest leidis aset Tallinnas, 10% Narvas, 6% Tartus ja 6% Kohtla-Järvel. Suhtarvult enim 10 000 elaniku kohta Ida-Virumaal (53 juhtumit) ja Lääne-Virumaal (37 juhtumit); suurim kasv toimus Lääne-Virumaa, Ida-Virumaa ja Pärnu maakonnas; suurim langus Harjumaal ja Valgamaal.

Ka pöördumiste arv lasteabi⁴⁴ poole on aastaga kasvanud. Peamised põhjused pöördumiseks on lapse väärkohtlemise/hooletusse jätmise kahtlus, peretülid ja suhete konfliktid, kiusamine ning vaimse tervise mured. Lisaks telefonile on selgelt kasvanud veebivestluse/veebivormi kasutus. Pöördumistes on näha hooajalisust (rohkem pöördumisi kooliaasta ajal, vähem suvel). Seejuures viitab pöördumiste kasv pigem headele teavitamiskanalitele ja suurenenud teadlikkusele, mitte niivõrd olukorra halvenemisele.⁴⁵

Pöördumised Lastemajja

Esimene Lastemaja avati Eestis 2017. aastal ning märgib olulist sammu edasi lapsesõbraliku ja tervikliku teenusepakkumise poole ühendades erinevate erialade spetsialistid, eesmärgiga vältida taasohvristamist.⁴⁶ Lastemajja pöördumiste⁴⁷ arv on aasta-aastalt kasvanud nii tüdrukute kui ka poiste osas jõudsalt. Ühelt poolt on trend positiivne, sest abivajajad saavad rohkem teenust, kuid teisalt ilmestab see ka suurt probleemi olemasolu.

Joonis 1. Pöördumised Lastemajja aastate lõikes, soo alusel

Kui põhja piirkonnas on jäänud lastemajade poole pöördumine aastatel 2020–2024 üldiselt samaks, siis seoses lääne piirkonda lastemajade loomisega on sealne pöördumiste arv jõudsalt kasvanud (2023. a 18% versus 2024. a 26%).

Ka riikliku perelepitusteenuse kasutamine on kasvanud – 2024. aastal oli juhtumeid kokku 976, mida oli 241 võrra rohkem kui 2023. aastal.⁴⁸ Teenus loodi eesmärgiga toetada vanemlike kokkuleppeid seoses kooselu lõppemisega, keskendudes lapse heaolust lähtuvatele kokkulepetele ning seda on edasi arendatud. Kuna teenus eeldab, et kõik osalejad on seal vabatahtlikult, siis võivad seda kasutada ka lähisuhtevägivalda kogunud inimesed, sest spetsialistid on vastava väljaõppe saanud. Lisaks suunavad sinna tihti kohtud, kui on esitatud avaldus lapsega suhtlemise korraldamise asjus.⁴⁹

Peamised kitsaskohad ja arengusuunad

Intervjuudes ja seminaridel tõsteti esile mitmeid süsteemseid kitsaskohti, mis piiravad pere- ja soopõhise vägivalla ennetuse tõhusust:

- valdkonnaülene killustatus – spetsialistid rõhutasid, et kuigi koostöö on paranenud, on vastutus ja rollid eri asutuste vahel endiselt ebaühtlased ning praktikas sõltub koostöö sageli üksikisikute aktiivsusest, mitte süsteemsest raamistikust;
- andmelüngad ja ebaühtlane info liikumine – puudub terviklik ülevaade perevägivalla juhtumitest, teenustele jõudmise radadest ja sekkumiste mõjust; asutuste andmekogud ei ühildunud ning info liikumine toimus sageli isikupõhiselt;
- piirkondlik ebavõrdsus teenuste kättesaadavuses – väiksemates KOV-des sõltub teenuse kvaliteet ja reageerimisvõime sageli üksikute töötajate koormusest ja kompetentsist; seminaridel rõhutati, et süsteemi ühtlustamine on jätkuvalt väljakutse;
- spetsialistide suur töökoormus ja piiratud võimekus - intervjuueeritud töid välja, et nii sotsiaalvaldkonna kui õiguskaitse spetsialistid tegutsevad sageli ülekoormuse tingimustes, mis vähendab ennetusele pühendatavat aega;
- ebaühtlane teadlikkus ja tõlgendused – näiteks vaimse vägivalla, ohvri riskide ja sekkumisvajaduste tõlgendus on eri valdkondades erinev, mis raskendab ühtse reageerimismudeli rakendamist;
- ohvriabi ja tugisüsteemide killustatus – teenuste vahel puudub sujuv "edasiandmise loogika", mistõttu võivad ohvrid jääda teenuste vahele; seminaridel toodi välja, et puudu on ühtne teenuste navigatsioon;
- perelepituse, lastemajade ja muude teenuste koormuse kasv – kuigi teenused on arenenud, rõhutasid spetsialistid, et vajadus kasvab kiiremini kui suutlikkus, mis võib venitada abi saamise aega;
- VEKO mõju raskesti eristatav – nii intervjuudes kui seminaridel märgiti, et antud fookusvaldkonnas oli enamik arenguid seotud teiste strateegiatega ja seaduste (LSV tegevuskava, ohvriabiseadus) rakendamisega; VEKO roll oli pigem toetav raamistik.

Intervjuud ja seminarid näitasid, et pere- ja soopõhise vägivalla valdkond on VEKO raames üks küpsemaid ning selle arendust mõjutavad mitmed paralleelsed strateegilised protsessid, sh Lähisuhtevägivalla ennetamise tegevuskava, Heaolu arengukava ja Siseturvalisuse arengukava. Enamik valdkonnas ellu viidud tegevusi, sealhulgas lastemajade teenuse arendamine, perelepitusteenuse laienemine, laste sotsiaalseid oskusi toetavate programmide kasutuse kasv (KiVa, VEPA, „Kiusamisest vabaks!“) ning PPA vägivallaennetustegevused, tuginesid juba varasematele arengukavadele ja institutsioonisisestele algatustele. Seetõttu kujunes VEKO roll siin eelkõige toetavaks ja koordineerivaks, mitte sisulisi muutusi esile kutsuvaks.

Intervjuudes rõhutati, et VEKO panustas valdkonna nähtavuse tõstmisesse, pakkudes raamistikku, mis aitas hoida pere- ja soopõhise vägivalla teematikat erakondade üleselt ja ametkondade vahel strateegilises fookuses. VEKO mõjuna toodi esile ka lähisuhtevägivalla ekspertrühma tugevnenud roll: VEKO perioodil muutus rühma töö senisest strateegilisemaks, aidates ühtlustada tõlgendusi ning toetada valdkondade vahelist koostööd. Samas rõhutati, et

paljud sisulised arengud tulenesid pigem õigusreformidest, valdkondlikest tegevuskavadest ning organisatsioonide endi arendusprotsessidest.

Seminaridel ja intervjuudes käsitleti ka valdkonna peamisi väljakutseid: piirkondlikud erinevused teenuste kättesaadavuses ja spetsialistide suutlikkuses, statistika ja mõjuanalüüside lünklikkus ning teenuseosutajate suur töökoormus, mis piirab ennetustegevuste järjepidevust. Kuigi pöördumiste ja teenuste kasutuse kasv viitab suuremale teadlikkusele ja parematele teavitamiskanalitele, jääb vägivalla tegeliku ulatuse ja sekkumiste mõju hindamine endiselt puuduliku andmepildi tõttu raskendatuks.

Üldistatult kujunes VEKO mõju pere- ja soopõhise vägivalla valdkonnas peamiselt strateegiliseks ja koordinatsiooni toetavaks: VEKO tõi osapooled ühise raami alla, aitas hoida teematikat poliitilises ja institutsionaalses fookuses ning toetas ühtse arusaama kujunemist lähisuhtevägivalla kui soopõhise probleemi käsitlemisel. Samas jäi VEKO roll sisuliste muutuste elluviimisel tagasihoidlikuks, kuna valdkonna peamised arengud kujunesid teistest strateegilistest protsessidest ning asutuste järjepidevast tööst.

2.5. Tegevussuund 5. Eakatevastase vägivalla märkamine ja ennetamine

Tegevussuuna sisu ja eesmärk

Tegevussuund keskendub **vanemaealiste inimeste vastu suunatud vägivalla ennetamisele, varajasele märkamisele ja ohvrite paremale kaitsele**. Rahvastiku vananemise ja eluea pikenemisega suureneb eakate haavatavus nii koduses keskkonnas, hoolekande- ja tervishoiuasutustes kui ka avalikus ruumis ja veebis. Eakatevastane vägivald jääb sageli varjatuks, kuna ohvrid ei teata juhtunust, eriti juhul, kui vägivalla toimepanija on lähedane või hooldaja.

Tegevused hõlmavad:

- vanemaealiste ja nende lähedaste teadlikkuse suurendamine vägivallast, abivõimalustest ja teatamise olulisusest, kasutades eakatele sobivaid kanaleid ning pöörates tähelepanu ka pettuste ja kelmuste ennetamisele;
- eakatevastase vägivalla leviku, olemuse ja riskitegurite analüüs;
- sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonna spetsialistide baas- ja täiendõppe täiendamine eakatevastase vägivalla teemadel, et parandada märkamist, ennetamist ja sekkumist;
- sotsiaaltöötajate ja politsei vahelise teavitamise parandamine ning koostöö arendamine eakate vägivallaohvrite varajaseks tuvastamiseks;
- kogukonnaliikmete ja vabaühenduste kaasamine eakatevastase vägivalla märkamiseks ja ohvrite toetamiseks;
- kohaliku tasandi lahenduste arendamine, mis tagavad ohvritele turvalise elukeskkonna;
- konfliktivahenduse ja taastava õiguse meetodite kasutuselevõtt hoolekandetasutustes.

Tegevussuund riiklikes arengudokumentides

Heaolu arengukavas 2023-2030 on vanemaealised ja nende heaolu arengukava üks fookusvaldkondadest.

Lähisuhtevägivalla ennetamise tegevuskava 2024-2027 üheks tegevuseks on naiste tugikeskuse teenuste arendamine eriti haavatavatele sihtgruppidele (sh eakatele).

Tegevussuuna rakendamine

- 2024. aastal loodud Sotsiaalkindlustusameti leht "Eakate vastu suunatud vägivald – kas ja kuidas sellega võidelda?"³⁴
- Õiguskantsleri kontrollkäigud hooldekodudesse³⁵
- Kolmel korral, 2021., 2023. ja 2024. aastal on toimunud sisukad seminarid asjaomaste ministriumide, riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja nende allasutuste ning vanemaealistele tähelepanu pööravate kodanikuühenduste esindajatele. Kõne all olnud küsimusi on jagatud avalikkusega korduvalt kirjalikus meedias^{36 37 38}
- Koostatud on vanemaealiste kuriteo ohvrite analüüs³⁹, mis annab ülevaate 2023. aastal kogutud andmetest vanemaealistest kuriteo- ja vägivallaohvritest, sh nende esinemissagedusest, ohvrite profiilist, vägivalla vormidest ja kontekstist (nt perevägivald, füüsiline väärkohtlemine ja muud ohvrite liigid).

Intervjuudes ja seminarides töid eksperdid välja, et kuigi eakatevastase vägivalla teema on VEKO perioodil muutunud senisest nähtavamaks ning spetsialistide märkamispädevus on paranenud, on valdkonnas tervikuna veel arenguruumi. Positiivsena rõhutati, et eakatega tegelevate töötajate teadlikkus väärkohtlemise tunnustest on tõusnud ning juhtumikorralduslik koostöö toimib mitmes piirkonnas paremini kui varasemalt. Samas on eakatevastase vägivalla tuvastamine endiselt tugevalt alaraporteeritud, kuna eakad ei pruugi vägivalda ära tunda, kardavad endale olulise suhte kaotamist või ei pea väärkohtlemist abi väärivaks probleemiks. Kitsaskohana nimetati ka teenuste ja sekkumiste märkimisväärset regionaalset ebaühtlust ning väljaõppe ebastandardset taset hooldus- ja koduhooldustöös, mistõttu jäävad osa juhtumeid süsteemile nähtamatuks. Seminarides rõhutati, et tervishoiu ja sotsiaalsüsteemi koostöö ei ole veel piisavalt järjepidev ning ühtsete tööprotokollide puudumine takistab varajast sekkumist.

VEKO mõju nähtus eeskätt selles, et dokument tõi eakatevastase vägivalla poliitilisse fookusesse ja andis partneritele ühise keele ning lähtekoha teema tõstatamiseks. Siiski tõdeti, et VEKO ei loonud piisavalt konkreetseid rakendusmehhanisme ega vastutusjaotust, mistõttu jäid paljud tegevused projektipõhiseks või sõltuvaks üksikute asutuste algatusest. Seminaride ja intervjuude

³⁴ Sotsiaalkindlustusamet. (2024). *Eakate vastu suunatud vägivald- kas ja kuidas sellega võidelda?* [Link](#)

³⁵ Õiguskantsleri kantselei. (2024). *Kontrollkäik Kehtna eakatekodusse.* [Link](#)

³⁶ Haage, B. (2023). *Liiga paljud kogevad vanaduspäevil vägivalda.* ERR. [Link](#)

³⁷ Siseministeerium. (2024). *Uuringud näitavad, et vägivalla ohvriks langeb üks kuuest vanemaealisest.* [Link](#)

³⁸ Tervise Arengu Instituut. (2025). *Vägivald vanemaealiste vastu vajab tähelepanu.* [Link](#)

³⁹ Uisk, A.-L., Leps, A., Saarepuu, I., & Pallo, K.-H. (2024). *Vanemaealiste kuriteoohvrite analüüs.* [Link](#)

osalejate hinnangul vajab eakatevastase vägivalla ennetus järgmises VEKO perioodis tugevamat strateegilist positsiooni, sealhulgas ühtset juhtimismudelit, paremat järelevalvet ning süsteemset lähenemist riskitegurite tuvastamisele ja haavatavate eakate toetamisele.

On loodud ja rakendatud hooldussuhte ebakohaste juhtumite märkamise ja teavitamise protseduurid, mis aitavad hooldusasutuste töötajatel tuvastada ja dokumenteerida väärkohtlemise juhtumeid. Samuti on korraldatud koolitusi sotsiaal-, tervishoiu- ja hoolekandetöötajatele, et suurendada nende pädevust vägivalla märkamisel ja juhtumite lahendamisel.

VEKO rõhutab ka kogukonna rolli, soodustades vabatahtlike ja naabrivalve osalemist eakate heaolu jälgimisel ning üksildaste eakate toetamisel. Oluline osa tegevusest on olnud koostöö tugevdamine tervishoiusüsteemiga - perearstid, õed ja haiglatöötajad on kaasatud märkamis- ja teavitamisahelasse, et tagada vägivalla juhtumitele kiire reageerimine ja ohvritele sobiva abi pakkumine.

Õiguskantsleri 2024. aasta kontrollkäik eakatekodusse³⁵ näitas, et kuigi hooldekodu pakkus elanikele turvalist ja üldiselt korrastatud elukeskkonda, esines mitmeid puudusi hoolduse kvaliteedis ja elanike õiguste tagamises. Positiivsena toodi välja puhtad ruumid, meditsiiniõe olemasolu ja üldine turvalisus, kuid probleemidena ilmnisid töötajate vähesus ja ebapiisav kvalifikatsioon, eriti öistes vahetustes, poolikud ja aegunud hooldusplaanid, lamajate harv pesemine, vähene liikumis- ja vaba aja võimaluste pakkumine ning liikumisvabaduse piiramine lukustatud ustega. Õiguskantsler soovitas parandada hoolduskorraldust, uuendada hooldusplaane koos elanike ja lähedaste kaasamisega, tugevdada personali ning tagada, et hooldekodu reeglid ja tehnilised lahendused ei piiraks elanike põhiõigusi ega inimväärikust.

Muutused vägivallaga seotud näitajates kokkuleppe perioodil

2023. aastal pöördus ohvriabisse 227 eakat ehk 6% kõikidest uute juhtumitega seotud pöördujatest. Peamisteks pöördumiste põhjusteks oli vaimne ja füüsiline vägivald⁴⁰. See viitab teadlikkuse suurendamise olulisusele vägivalla olemusest ning ka ohvriabi teenuste olemasolust.

Arenguvajadused

- Eakatevastase vägivalla ennetuse ja märkamise valdkonna peamine kriitika on seotud sellega, et teema saab Eestis endiselt liiga vähe tähelepanu võrreldes teiste vägivallavormidega, eriti perevägivalla ja laste kaitsega.
- Samuti tuuakse esile, et eakate teadlikkus oma õigustest ja abiotsimise võimalustest on madal, sest vägivalla ohvriks langemist peetakse sageli „perekonna siseasjaks“ või hooldussuhte loomulikuks pingeks, mida aeg-ajalt ka varjatakse.
- Samuti on probleemiks, et hooldusasutustes ja koduhoolduses vägivalla märkamine ja raporteerimine on ebaühtlane ning töötajate väljaõpe jääb ebapiisavaks. Koostöö tervishoiu ja sotsiaalsüsteemi vahel ei toimi veel süsteemset, mistõttu võivad väärkohtlemise juhtumid jääda varjatuks.
- Kriitikat on saanud ka andmete ja teadusuuringute vähesus, mis takistab vägivalla ulatuse ja sekkumiste tulemuslikkuse hindamist.

⁴⁰ Sotsiaalkindlustusamet. (2024). *Eakate vastu suunatud vägivald- kas ja kuidas sellega võidelda?* [Link](#)

- Õiguskantsleri kontrollkäigud hooldekodudesse on näidanud, et hooldusasutustes esineb endiselt liikumisvabaduse piiramist ja hooldusstandardite eiramist, mis viitab vajadusele tugevama järelevalve ja eetiliste tööpõhimõtete rakendamise järele.⁴¹

2.6. Tegevussuund 6. Vägivallaennetus digimaailmas

Tegevussuuna sisu ja eesmärk

Tegevussuund keskendub **digimaailmas toime pandava vägivalla ennetamisele ja tõkestamisele ning inimeste teadlikkuse ja toimetulekuvõime suurendamisele kiiresti arenevas tehnoloogiakeskkonnas**. Tehnoloogia areng on loonud uusi vägivalla vorme, mis võivad ohvrit mõjutada sõltumata vägivallatseja füüsilisest asukohast ning esineda paralleelselt lähisuhtevägivalla ja teiste vägivalla tüüpidega.

Tegevuse hõlmavad:

- inimeste digipädevuste arendamine ja teadlikkuse suurendamine veebisuhtluse ohtudest kogu elukaare jooksul, sh kübervägivalla ja digitaalse lähisuhtevägivalla vormidest;
- noorte digihügieeni ja internetisuhtluse sotsiaalsete oskuste tugevdamine ning lapsevanemate digiteadlikkuse tõstmine;
- laiapõhjalise (naistevastase) kübervägivalla uuringu läbiviimine, sh õigusaktide puudujääkide analüüs;
- veebipõhise toe suurendamine ohtude ennetamiseks ja abi küsimiseks;
- rahvusvahelise koostöö arendamine ebaseadusliku, vägivaldse ja radikaliseeriva veebisisu eemaldamiseks ning inimeste kaitsmiseks vägivaldsete ideoloogiate ja valeinfo eest.

Tegevussuuna rakendamine

- on jätkuvalt aktiivne platvorm Targalt internetis,⁴² mis toetab digipädevuse ja teadlikkuse suurendamist digikeskkonna ohtudest;
- Politsei- ja Piirivalveamet on tugevdanud vägivallaennetuse tegevusi⁴³, sh koostanud infovoldiku kohtinguvägivalla kohta ning loonud mitmesuguseid õppe- ja teabematerjale digimaailma riskide ennetamiseks;
- veebipolitseinike arv on oluliselt kasvanud - 2022. aastal suurenes see kolmelt ametikohalt kolmeteistkümneni;⁴⁴
- Sotsiaalkindlustusamet on 2024. aastal koostanud juhendmaterjalid kübervägivalla ohvritega töötavatele spetsialistidele.

Eestis käsitleb Karistusseadustik⁴⁵ mitmeid küberkeskkonnas aset leidvaid vägivalla- ja väärkohtlemisjuhtumeid üldiste süüteo koosseisude kaudu: tegu on karistatav sõltumata sellest,

⁴¹ Õiguskantsleri kantselei. (2024). *Kontrollkäik Kehtna eakatekodusse*. [Link](#)

⁴² Targalt Internetis kodulehekül. [Link](#)

⁴³ Politsei- ja Piirivalveamet. (i.a.). *Ennetusalased materjalid*. [Link](#)

⁴⁴ GoodNews. (2022). *Tänavu alustasid tööd kümme uut veebipolitseinikku*. [Link](#)

⁴⁵ Karistusseadustik (09.12.2025). Riigi Teataja I. [Link](#)

kas see pannakse toime veebis või füüsilises keskkonnas. Samas võib küberkeskkonna eripärade (nt leviku kiirus, anonüümsus, piiriülene toimepanek) tõttu olla vaja õiguslikku raamistikku täpsustada ja arendada.

Tegevussuuna üheks eesmärgiks oli läbi viia laiapõhjaline (naistevastase) kübervägivalla uuring. Kuigi Euroopa Liidus on analoogseid uuringuid korraldatud, ei ole Eestis seda uuringut veel läbi viidud.

GREVIO raport⁴⁶ hindab positiivseks asjaolu, et kohtud on menetlenud arvukalt naistevastase vägivalla digitaalse mõõtmega seotud juhtumeid, näiteks partnerite või endiste partnerite küberjälitamine ning laste jälgimiseks mõeldud rakenduste ja pildipõhise kuritarvitamise juhtumite korral.

Intervjuude ja juunikuisel seminaril toodi välja, et digimaailmaga seotud vägivallaennetuse valdkonnas oli VEKO mõju teistest fookusvaldkondadest tagasihoidlikum. Kuigi VEKO aitas teemat ametkondade vahel nähtavaks muuta ja lõi ühise arusaama vajadusest kübervägivalla ennetusega süstemaatilisemalt tegeleda, jäid mitmed olulised tegevused, eelkõige lubatud kübervägivalla uuring, ellu viimata. Praktikud tõid esile, et uuringu puudumine tähendab, et Eestis ei ole kübervägivalla ulatusest terviklikku ülevaadet, mis piirab sekkumiste tõenduspõhist planeerimist.

Intervjueeritud rõhutasid, et paljud arengud (nt õigusraamistik, uued kuriteokoosseisud ja Euroopa Liidu direktiivi rakendamine) tulenesid pigem rahvusvahelistest kohustustest kui VEKO otsesest mõjust. Lisaks püsib vastutus kübervägivalla ennetuses killustununa ning ühtseid juhiseid ja koolitusi spetsialistidele napib. Seetõttu kujunes VEKO roll digivaldkonnas eelkõige suunavaks ja teema prioriteetsust tõstvaks, kuid sisuline ja mõõdetav mõju jäi piiratumaks kui mitmes teises tegevussuuna valdkonnas.

Arendusvajadused

- Puudub terviklik ülevaade ja vajalikud andmed kübervägivalla ulatusest.
- Andmete puudumine piirab tõenduspõhiste sekkumiste planeerimist.
- Kübervägivalla ennetus on killustatud.
- Puuduvad spetsialistidele suunatud ühtsed juhised ja teadlikkuse ning pädevuste tõstmiseks vajalikud koolitused.

2.6. Tegevussuund 7. Inimkaubanduse ennetamine

Tegevussuuna sisu ja eesmärk

Tegevussuund keskendub **inimkaubanduse ennetamisele, varajasele tuvastamisele ja tõhusamale sekkumisele**. Inimkaubanduse juhtumeid märgatakse ja tuvastatakse Eestis jätkuvalt vähe, mistõttu on vajalik suurendada nii avalikkuse kui ka spetsialistide teadlikkust ning

⁴⁶ Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO). (2022). *Baseline evaluation report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention): Estonia* (GREVIO/Inf(2022)32). Council of Europe. [Link](#)

ajakohastada ennetuse, tuvastamise ja menetlemise praktikaid kooskõlas rahvusvaheliste nõuetega. Erilist tähelepanu pööratakse tööalase ekspluateerimise paremale äratundmisele, välismaalaste haavatavusele ning seksioistu nõudluse vähendamisele.

Tegevused hõlmavad:

- noorte ja noortega töötavate spetsialistide koolitamist inimkaubanduse riskidest ja abi saamise võimalustest;
- noorte kaasamist ennetustegevustesse;
- teavituskampaaniate elluviimist seksioistuga seotud hoiakute muutmiseks;
- tööandjate koolitamist, eeskätt tööalase ekspluateerimise riskiga sektorites;
- töötajate, eriti välismaalt Eestisse tööle tulevate inimeste teadlikkuse suurendamist tööigusest ja oma õigustest;
- riskianalüüsil põhinevate kontrollide korraldamist ja andmevahetuse tõhustamist ebaseadusliku töötamise vähendamiseks.
- rahvusvahelise koostöö tugevdamist kriminaalmenetluses, sh välismaalaste päritoluriikidega, uurimistoimingute toetamiseks;
- inimkaubandusega seotud kuritegude ennetamise, avastamise ja uurimise tõhustamist pädevate asutuste koostöös, sh kohaliku tasandi koostöö suurendamist;
- tööalase ekspluateerimise juhtumite analüüsimist, et tuvastada võimalik seos inimkaubanduse kuriteoga;
- inimkaubanduse sõltumatu jälgija rolli ja vajalikkuse analüüsimist Eestis, tuginedes teiste ELi riikide kogemustele;
- sekkumisprogrammi loomist seksioistjatele inimkaubanduse, seksuaalse väärkohtlemise ja seksioistu nõudluse vähendamiseks;
- õigusraamistiku ajakohastamise vajaduse analüüsimist ning vajadusel seaduste muutmist analüüsile tuginedes.

Tegevussuund riiklikes arengudokumentides

Siseturvalisuse arengukava 2020-2030⁴⁷ toob inimkaubanduse tõkestamise teemana välja, sh tegevused selle saavutamiseks: suurendada inimkaubanduse ohvrite tuvastamise ja inimkaubanduse kuritegude menetlemisega tegelevate spetsialistide teadlikkust, rakendada inimkaubanduse kuritegude menetluses kuritegeliku vara konfiskeerimist.

Tegevussuuna rakendamine

- MTÜ Mondo⁴⁸ viib läbi rändekoolitusi (käsitletakse inimkaubanduse teemat), samuti on töötatud välja erinevad õppematerjalid koolides kasutamiseks.
- Justiits- ja Digiministeeriumi „Inimkaubanduse ABC“ koolitused (2025. aastaks oli planeeritud 10 koolitust). Lisaks on toimunud neli piirkondlikku koostöökoolitust inimkaubanduse spetsialistidele (Põhja-Eesti, Lõuna-Eesti, Lääne-Eesti ja Ida-Eesti), kus osales kokku 112

⁴⁷ Siseministeerium. Siseturvalisuse arengukava 2020-2030. [Link](#)

⁴⁸ Maailmakool. (i.a.). Inimkaubanduse teemalised tunnikavad. [Link](#)

inimest ja kolm inimkaubanduse juhtumitega tegelevate ametkondade koolitajate koolitust, kus osales kokku 100 inimest.

- Läbiviidud on ka teenindussektori koolitusi (nt veebikoolitus: kuidas tuvastada ning hoida ära väärkohtlemist ja inimkaubandust? Hotellide ja restoranide personalile)
- Sotsiaalkindlustusameti (SKA) inimkaubanduse ennetamise ja ohvrite abistamise nõuandeliini esindajad käivad koolides esinemas.
- Aastatel 2022-2023 käis koolides esinemas Sotsiaalkindlustusameti inimkaubanduseohvrite teenuse juht.
- Varasemalt läbiviidud projekt “Teadlikkuse tõstmine perevägivalla teemadel ja seksi ostmise nõudluse vähendamiseks“ (2021-2022)⁴⁹.
- Noortele suunatud kampaania „Mõttele õige peaga“ eesmärk oli tõsta teadlikkust seksiäri negatiivsetest mõjudest ja vähendada seksi ostmist Eestis. Kampaania juurde kuulus ka taskuhäälne. Praeguseks ei ole kampaania materjalid enam ajakohased ning selle veebileht ei ole avalikult leitav.
- Tööinspeksiooni (TI) mitmekeelne teavitus ja abikanalid, sh infomaterjal sõjapõgenikele tööiguse põhiteemadel.⁵⁰
- Loodi infolehekülg tööalase inimkaubanduse kohta.⁵¹

Lisaks muutus 2025. aastal Välismaalaste seadus⁵², mis sisaldab endas välismaalase ja tema tööandja halduskoormuse vähendamist, kuid ka muudatusi, mis kehtestavad uusi nõudeid välismaalase palkamiseks. Kõige suurem muudatus võib olla riigiga suhtluses, paari aasta pärast on võimalik nii välismaalasest töötajal kui ka tema tööandjal edastada andmeid elektrooniliselt ehk suhelda riigiga “ühe akna” põhimõttel. See vähendab halduskoormust, mille tõttu võibki tööandja loobuda ametliku lepingu, mis kaitseb mõlemat osapoolt, vormistamisest.

Samuti täiendati ka Karistuseseadustikku, lisades sinna sätte, mille alusel saab karistada tööandjat, kes võimaldab elamisloata välismaalasel Eestis töötada.

Eesti on osalenud GRETA (*Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings* järelevalveorgan) riikide seire-ringides⁵³, milles tuvastati mitmeid positiivseid aspekte antud valdkonna koordineerimise osas. Näiteks hinnati positiivseks koordineeriva institutsiooni olemasolu, ohvritele suunatud tugiteenuseid, tõhustatud aruandlust ja andmekogumist ning ka laiemat ühiskondlikku teadmist.

⁴⁹ MTÜ Eluliin- Projektid. [Link](#)

⁵⁰ Tööinspeksioon. (2022). *Information sheet for refugees arriving from Ukraine*. [Link](#)

⁵¹ Justiits- ja Digiministeerium. (i.a.). Sul on õigus. [Link](#)

⁵² Riigikogu. (2025). *Välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus (rändemenetluste tõhustamine)* (RT I, 17.04.2025, 2). Riigi Teataja. [Link](#)

⁵³ GRETA. (2023). *Second report on Estonia (4th evaluation round)*. [Link](#)

EL direktiiv 2024/1712⁵⁴ (direktiivi 2011/36/EL muutus inimkaubanduse ennetamise ja selle vastu võitlemise ning inimkaubanduse ohvrite kaitse kohta; tegevuste tähtjaks on juuli 2026) liikmesriikidele täitmiseks kohuslik just inimkaubanduse valdkonna keskse koordineerimise osas, kuid tõeline eesmärk on soovituslik sõltumatu raportööri organisatsiooni loomine, mis jälgiks ja hindaks tegevuste tulemuslikkust. Seetõttu oligi peamisteks GRETA soovitusteks institutsionaalselt sõltumatu raportööri organisatsiooni loomine, tööjõu ärakasutamise juhtumite tuvastamine ning õiguskaitse tõhususe suurendamine. Lisaks oli GRETA soovituste seas ka keskse ning sõltumatu andmebaasi loomine, mis ühendaks andmed erinevate ametkondade, sh sotsiaalsüsteemi vahel.

Praeguse seisuga ei ole Eestis loodud sõltumatu inimkaubanduse jälgija süsteemi ning hetkel on valdkonna koordineeriv positsioon Justiits- ja Digiministeeriumi alluvuses ja täidab osaliselt sõltumatu jälgija funktsioone – andmete kogumine, analüüs, koordineerimine.

Justiits- ja Digiministeerium viib aastatel 2023-2029 ellu kahte inimkaubanduse ennetamisele suunatud projekti, mida rahastatakse Euroopa Liidu Sisejulgeolekufondi (ISF) toetusel. Esimene projekt keskendub gümnaasiumiealiste noorte teadlikkuse tõstmisele ja koolitamisele inimkaubanduse teemal, teise projekti fookuses on inimkaubandusjuhtumitega tegelevate spetsialistide ning seotud asutuste esindajate koolitamine eesmärgiga tõhustada valdkondade ülest koostööd. Lisaks töötab Justiits- ja Digiministeerium välja sõltumatu jälgimismehhanismi institutsiooni või funktsiooni, mille ülesanne oleks toetada inimkaubanduse valdkonna süsteemset monitoorimist ja poliitikakujundamist.

Intervjuud ja seminarid osutavad, et VEKO perioodil toimusid inimkaubanduse valdkonnas olulised arengud koolituse-, teavituse- ja koostöövaldkonnas, mis parandasid spetsialistide pädevust ning suurendasid teadlikkust tööalase ekspluateerimise ja seksuaalse ärakasutamise riskidest. Samas jäi valdkonna süsteemne arendamine piiratuks: puudus sõltumatu seire, nõudluse vähendamise tegevused olid episoodilised ning tuvastamispraktika ebaühtlane. Ametkondade koostöö paranes, kuid seminarides ja intervjuudes toodi korduvate teemadena välja vajadus ühtsema andmevahetuse, riskihindamise standardiseerimise ja tugevama poliitilise järjepidevuse järele. Kokkuvõttes ilmneb, et VEKO lõi inimkaubanduse ennetamisele vajaliku raamstruktuuri, kuid mitmed strateegiliselt olulised elemendid, eriti seire, nõudluse vähendamine ja tuvastamise ühtlustamine, vajavad järgmise perioodi jooksul süsteemsemat arendamist.

Muutused vägivallaga seotud näitajates kokkuleppe perioodil

Tööinspeksiooni aastaraamat 2024⁵⁵ kajastab, et välistöötajaid puudutavad vaidlused kasvasid teatud sektorites, mis on kaudne märk, et välistöötajõudu puudutavad teemad on Tööinspeksiooni fookuses ja teavitust arendatakse. Samuti võrdleb Tööinspeksiooni aastaraamat ka teiste riikide käsitlust sellele ja pakub lahendusi, mida Eestis sisse viia.

⁵⁴ Euroopa Parlament ja nõukogu. (2024). Direktiiv (EL) 2024/1712, millega muudetakse direktiivi 2011/36/EL inimkaubanduse tõkestamise kohta. *Euroopa Liidu Teataja* L 1712. [Link](#)

⁵⁵ Tööinspeksioon. (2025). Tööinspeksiooni aastaraamat 2024. [Link](#)

Arendusvajadused

- Institutsionaalselt sõltumatu raportööri organisatsiooni loomine.
- Tööjõu ärakasutamise juhtumite tõhusam tuvastamine ning õiguskaitse tõhususe suurendamine.
- Keskse sõltumatu andmebaasi loomine, mis ühendab andmed erinevate ametkondade vahel ning andmevahetuse tõhustamine.
- Seksiostu nõudluse vähendamise tegevused on episoodilised ja tuvastamispraktika ebaühtlane.
- Riskihindamise standardiseerimine.
- Poliitilise järjepidevuse suurendamine.

2.7. Tegevussuund 8. Seksuaalvägivalla ennetamine

Tegevussuuna sisu ja eesmärk

Tegevussuund keskendub **seksuaalvägivalla ennetamisele, varajasele märkamisele, tõhusale menetlemisele ning ohvrite toetamisele kogu elukaare lõikes**. Kuigi seksuaalkuritegudest politseile teatamine on viimase kümne aasta jooksul kahekordistunud, näitavad uuringud, et enamik ohvreid ei teata juhtunust ega otsi abi. Eriti noored väljendavad vajadust saada rohkem teadmisi seksuaalse väärkohtlemise ennetamisest, oma seksuaalõigustest ning praktilisi oskusi enda kaitsmiseks

Tegevused hõlmavad:

- avalikkuse teadlikkuse tõstmine seksuaalvägivallast, sh veebis ja lähisuhtes toime pandavast seksuaalvägivallast, selle mehhanismidest, ennetusvõimalustest ja abisaamise võimalustest;
- nõusolekukontseptsiooni teadvustamine;
- vanemahariduse tugevdamine laste seksuaalkasvatuse alaste koolituste, nõustamise ja teabega;
- lastele ja noortele eakohase seksuaalhariduse tagamine arendades laste ja noortega töötavate spetsialistide teadmisi, hoiakuid ja oskusi;
- laste seksuaalkäitumise hindamise ja sellele reageerimise lipusüsteemi kasutuselevõtmine;
- spetsialistide pädevuste täiendamine seksuaalse väärkohtlemise ennetamiseks ja märkamiseks kinnistes asutustes ja asendushooldusel;
- lastele ja noortele suunatud seksuaalsest väärkohtlemisest teavitamise lahenduste arendamine;
- seksuaalvägivalla ohvritele suunatud teenuste arendamine ja parandamine;
- nõustamis- ja tugiteenuste arendamine lapsepõlves seksuaalset väärkohtlemist kogunud täiskasvanutele;
- seksuaalvägivalda reguleerivate õigusnormide rahvusvahelistele nõuetele vastavuse analüüs ning ajakohastamine.

Tegevussuund riiklikes arengudokumentides

Heaolu arengukava 2023-2030 Vägivalla ennetamiseks ja ohvriarvade vähendamiseks vajavad lähiaastatel tähelepanu stigmatiseerimise vähendamine (eriti nt seksuaalvägivalda puhul) ja ühiskonna teadlikkuse suurendamine, samuti ohvritele pakutavate tugiteenuste omavahelise koostöö koordineerimine, et ressursse otstarbekamalt kasutada.⁵⁶

Lähisuhtevägivalla ennetamise tegevuskava 2024-2027 keskendub ennetustegevustele, kuid seksuaalvägivalda on mainitud vaid ohvritega tegelevate spetsialistide koolitamise kontekstis.

Tegevussuuna rakendamine

- Kampaniad, nt SKA "Märka. Sekku. Aita"⁵⁷
- Uuringud, nt „Laste internetikasutus ning võimalused internetis toimuva laste seksuaalse väärkohtlemise ennetamiseks“⁵⁸.
- Feministeeriumi korraldatud avalikud #minaka arutelud.
- Teabe- ja abikanalid, nt Palunabi portaal⁵⁹, mis koondab infot abi ja ennetuse kohta, 24/7 kriisitelefoni, tugigrupid, seksuaalervis.ee - noortele mõeldud leht (eraldi vägivalda rubriik).
- Vanemaharidus, nt koolitused Eesti Seksuaalõiguse Liidult, infot saab ka tarkvanem.ee, lasteabi.ee lehtedelt.
- Haridusvaldkonnas, nt "Seksuaalkasvatuse II ja III kooliaste" 2022. a õpetajaraamat, TÜ koolitus "Terved ja turvalised noorte suhted - kohtinguvägivalla ennetus" sotsiaal- ja haridustöötajatele, targaltinternetis.ee eraldi rubriik õpetajale.
- Kasutusele on võetud Sensoa lipusüsteem (2020). Koolitused toimuvad regulaarselt alates 2020. aastast väikestes gruppides, aga puudub info selle kohta, kui palju koolitusi kokku on läbiviidud või kui laialdaselt seda lähenemist realselt kasutatakse.
- Seksuaalvägivalda kriisibikeskused viie suurema Eesti haigla juures, kuhu pööratakse aina enam.⁶⁰
- MTÜ Ööhaldjad (2023, TAI), kus tegutsetakse füüsilises ruumis ööelu turvalisemaks muutmiseks.
- Laste seksuaalse enesemääramise eaduse tõstmine 14 eluaastalt 16 eluaastale.

Intervjuudes ja seminarides töid ekspordid välja, et seksuaalvägivalda ennetamise valdkond on viimastel aastatel märkimisväärselt arenenud, kuid püsib jätkuvalt süsteemselt keerukas ja killustatud, eelkõige seetõttu, et vastutus ja tegevused on jaotunud mitme asutuse vahel, teenuste kvaliteet ja kättesaadavus on piirkonniti ebaühtlased ning ühtseid juhiseid ja standardeid ei rakendata järjepidevalt.

⁵⁶ Sotsiaalministeerium. (2023). Heaolu arengukava 2023-2030. [Link](#)

⁵⁷ Palunabi kodulehekülge. *Seksuaalne ahistamine ööelus*. [Link](#)

⁵⁸ Kantar Emor & Politsei- ja Piirivalveamet. (2024). *Laste internetikasutus ning võimalused internetis toimuva laste seksuaalse väärkohtlemise ennetamiseks: Lõpparuanne*. [Link](#)

⁵⁹ Palunabi kodulehekülge. [Link](#)

⁶⁰ Tartu Ülikooli Kliinikum. (2025). *Seksuaalvägivalda kriisibikeskuste poole pööratakse aina enam, pöörduma on hakanud ka mehed*. [Link](#)

Teadlikkus seksuaalvägivalla erinevatest vormidest, abisaamise võimalustest ning nõusoleku tähendusest on ühiskonnas kasvanud, kuid stereotüübid ja ekslikud arusaamad püsivad olulise takistusena varajaseks märkamiseks ja sekkumiseks. Haridusasutustes on toimunud edasiminekuid, kuid nende järjepidevus ja kvaliteet sõltuvad tugevalt piirkondlikest ja institutsionaalsetest eripäradest.

Teenuste arendamine, eeskätt seksuaalvägivalla kriisiabikeskuste loomine ning lipusüsteemi kasutuselevõtt, on laiendanud ohvrite toetamise võimalusi, kuid kasvav teenusekoormus ja spetsialistide ebavõrdne pädevus viitavad vajadusele suurendada võimekust ning tugevdada traumateadlikku lähenemist. Lisaks toodi nii intervjuudes kui seminarides välja, et tegelikult ei ole teada, mil määral erinevaid ennetustegevusi rakendatakse ning milline on nende tegelik mõju, nt lipusüsteemi puhul.

Menetluspraktikate osas tuli intervjuudes ja seminaridel esile oluline varieeruvus: tõlgendused, menetlejate kompetents ning tõendite kogumise kvaliteet ei ole kõikjal ühtlased, mis mõjutab nii menetluse edukust kui ohvri õiguste kaitset.

VEKO mõju hinnati selles valdkonnas peamiselt raamistikku loovaks ja koordineerimist toetavaks. VEKO aitas hoida seksuaalvägivalla temaatikat riiklikus strateegilises fookuses ning tõi eri asutused ühise arutelulaua taha, kuid enamik sisulisi arenguid tulenes teistest strateegiatest, õigusreformidest ja asutuste enda initsiatiividest. Seetõttu jäi VEKO roll pigem suunavaks kui vahetuid muutusi esile kutsuvaks.

Muutused vägivallaga seotud näitajates võrreldes VEKO-le eelnenud ajaga

▪ Registreeritud seksuaalkuritegude arv kokku

2019. a registreeriti Eestis 643 seksuaalkuritegu⁶¹ – 94 täisealise kannatanuga kontaktset ja 549 lapsega seotud kontaktset või mittekontaktset seksuaalkuritegu. 2024. a oli registreeritud seksuaalkuritegude koguarv **746** (kasv ~16 %), sh 202 vägistamist⁶⁴.

▪ Alaealise kannatanuga seksuaalkuriteod

2019. a registreeriti kokku 549 lapsega seotud seksuaalkuritegu⁶¹, mille seas kontaktseid juhtumeid oli 261, sh 112 vägistamist. 2024. a registreeriti **647** lapsega seotud seksuaalkuritegu, mille seas kontaktseid juhtumeid oli 373 (kasv 43 %), sh 114 vägistamist⁶⁴.

▪ Registreeritud perevägivallakuritegude arv

2019. a registreeriti Eestis 4119 perevägivallakuritegu⁶², mis oli 14% rohkem kui 2018. a ja moodustas iga teise vägivallakuriteo. 2024. a registreeriti 3373 perevägivallakuritegu⁶³, mis on ~18% vähem kui 2019. a, kuigi võrreldes 2023. a-ga kasvas arv 5 %.

▪ Seksuaalne ahistamine (väärteona): 2024. a registreeriti 48 juhtumit.⁶⁴

⁶¹ Justiitsministeerium. (2019). Kuritegevus Eestis 2019. Seksuaalkuriteod. [Link](#)

⁶² Justiitsministeerium. (2019). Kuritegevus Eestis 2019. Pereväivald ja ahistamine. [Link](#)

⁶³ Justiits- ja Digiministeerium. (2025). Kuritegevus Eestis 2024. Pereväivald. [Link](#)

⁶⁴ Justiits- ja Digiministeerium. (2025). Kuritegevus Eestis 2024. Seksuaalkuriteod. [Link](#)

- Seksuaal- ja reproduktiivtervise uuring „Eesti naiste tervis 2024: seksuaal- ja reproduktiivtervis, tervisekäitumine, hoiakud ja tervishoiuteenuste kasutamine“⁶⁵ käsitleb 16–59-aastaste naiste tervist, tervisekäitumist, hoiakuid ja tervishoiuteenuste kasutamist. Uuring toob välja, et aastatel 2004 → 2014 → 2024 on seksuaalharidus koolides jõudnud vastavalt 69% → 80% → 86%-ni vastajatest.
- Praxise 2024. aasta uuring „Seksuaalvägivalla kohtueelne uurimine“⁶⁶ keskendub seksuaalvägivalla juhtumite kohtueelsele menetlusele Eestis, rõhutades politsei, Prokuratuuri, arstide ning ohvriabitöötajate kogemusi ja vaatenurki. Uuriti nelja põhiprobleemi: menetluste ühtlustamine, menetlejate kompetents ja traumateadlikkus, tõendite kogumise ja edukuse takistused ning ohvri õiguste kaitse menetluse ajal. Peamiste tulemuste hulka kuuluvad vajadus koolituse ja juhendmaterjalide järele menetlejatele, ühiste standardite rakendamine kõigis prefektuurides, ning ohvriabi ja menetluse vahelise parema sideme loomine. Kriitika all on aeglane menetlus, tõendusmaterjalide kogumise keerukus ning ebavõrdne kohtlemine eri piirkondades.

Arenguvajadused

- Seksuaalvägivalla ennetamine on killustatud, vastutus ja tegevused on jaotunud mitme asutuse vahel.
- Teenuste kvaliteet ja kättesaadavus on piirkonniti ebaühtlased.
- Ühtseid juhiseid ja standardeid ei rakendata järjepidevalt.
- Püsivad stereotüübid ja ekslikud arusaamad seksuaalvägivalla kohta, mis takistavad varajast märkamist ja sekkumist.
- Vajalik on suurendada spetsialistide hulka.
- Oluline on tugevdada traumateadlikku lähenemist.
- Puudub informatsioon erinevate ennetustegevuste rakendamise ja mõju kohta.
- Menetluspraktikates on suur varieeruvus: tõlgendused, menetlejate kompetents ning tõendite kogumise kvaliteet ei ole kõikjal ühtlased.

2.8. Tegevussund 11. Vägivallaohvrite kaitse ja tugi

Tegevussuuna sisu ja eesmärk

Tegevussuund keskendub **vägivallaohvrite toetamisele viisil, mis lähtub ohvri individuaalsetest vajadustest ja toimetulekuvõimest ning tagab kvaliteetsed ja kättesaadavad teenused sõltumata vägivalla liigist või ohvriks langemise kohast**. Erilist tähelepanu pööratakse haavatavamatele sihtrühmadele, sh erivajadustega ja eakatele inimestele, vaenukuritegude ohvritele ning lapsepõlves vägivaldaga kogunud täiskasvanutele.

⁶⁵ Laanpere M, Ringmets I, Eltermaa M, Hein M., jt. (2025). *Eesti naiste tervis 2024: seksuaal- ja reproduktiivtervis, tervisekäitumine, hoiakud ja tervishoiuteenuste kasutamine*. Tartu: Tartu Ülikooli naistekliinik ja seksuaaltervise uuringute keskus. [Link](#)

⁶⁶ Praxis. (2024). Seksuaalvägivalla kohtueelne uurimine. [Link](#)

Tegevused hõlmavad:

- ohvritele suunatud teabe selgemat ja arusaadavamalt edastamist ning lihtsama keelekasutuse rakendamist õiguskaitsesüsteemis;
- ohvriabisüsteemi ja teenuste korrastamist uue ohvriabi seaduse kaudu, sh psühholoogilise abi ja hüvitiste põhimõtete ajakohastamist;
- ohvrite kaitse- ja tugiteenuste laiendamist, sh mobiilsete lahenduste, parema juriidilise abi ja kõrge riskiga juhtumite (nt MARAC) rakendamise kaudu;
- lähenemiskeeldude ja muude kaitsemeetmete tõhusamat rakendamist ohvrite vahetu turvalisuse tagamiseks;
- ohvrite toetamise käsitlemist tervikuna, lõimides ohvriabi teiste toe- ja teenusevõrgustikega ning vältides teenuste dubleerimist;
- spetsialistide pädevuste arendamist traumateadliku, taastava ja ohvrikeskse lähenemise rakendamiseks;
- ohvri vajadustest lähtuvate info- ja andmevahetuslahenduste arendamist, järgides ohvri hea kohtlemise põhimõtteid;
- taastava õiguse teenuste laiemat kasutuselevõttu, kui see on ohvri jaoks turvaline ja toetab taastumist;
- ohvrite rahulolu regulaarset hindamist ja selle arvestamist teenuste ning praktikate arendamisel.

Käsitlevate teemade alla kuulus ka lähenemiskeeldude tõhus järelevalve ja tugi ohvritele, mille põhilisteks tegevusteks olid planeeritud:

- rakendatav ja kontrollitav lähenemiskeeld läbi tehniliste järelevalvemeetmete (elektrooniline valve, GPS seadmed) kasutamise;
- parem koostöö Politsei- ja Piirivalveameti ja Sotsiaalkindlustusameti vahel;
- ohvri teavitamine lähenemiskeelu sisust ja keeluga seonduvatest muudatustest ning informeerimine õigustest rikkumiste korral;
- ühtse registrilahenduse loomine paremaks infovahetuseks institutsioonide vahel;
- psühholoogiline ning praktiline tugi ohvritele;
- tegevused toimepanijate järelevalve pidevaks muutmisele.

Tegevussuund riiklikes arengudokumentides

- Heaolu arengukava 2023-2030⁶⁷ seab mõõdikuks „ohvriabiteenuse üle-eestilise kättesaadavuse“ ning kirjeldab laste ja perede, sh vägivallaohvrite toetust.
- Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030⁶⁸ Ohvriabiteenused ja taastava õiguse võimalused on kättesaadavad nii menetluse kestel kui ka väljaspool menetlust. Kuritegevusest saadav tulu jõuab ohvrite abistamise ja kuriteoennetusse.

⁶⁷ Sotsiaalministeerium (2023). *Heaolu arengukava 2023-2030*. [Link](#)

⁶⁸ Justiits- ja Digiministeerium. *Strateegilised alusdokumendid- Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030*. (2020). [Link](#)

- Siseturvalisuse arengukava 2020-2030:⁶⁹ “Tagada vägivallaohvrite terviklik abistamine, lähtudes individuaalsetest vajadustest, inimväärikusest ja võrdse kohtlemise põhimõtetest.”

Tegevussuuna rakendamine

- Riiklik Eesti äpp koondab peamised riigiteenused ühtsesse keskkonda, võimaldades kasutajatel saada teateid, esitada pöördumisi. Vajadusel on võimalik võtta ühendust hädaabinumbri 112 ka SMSi teel, sh kriitilistes olukordades.
- Kaugtõlke mobiilirakendus kurtidele, mis lihtsustab suhtlust ametiasutustega (sh ohvriabi kontaktid).⁷⁰
- STAR ehk sotsiaalteenuste- ja toetuste andmeregistri uuendus. Infosüsteem sotsiaaltöö korraldamiseks sai uuenduse, mis lihtsustab kompleksset ning mitmeid eluvaldkondi puudutavate toetuste ja teenuste haldamist.
- Loodi kaardistus toetamaks psühhosotsiaalse abi pakkumist ulatusliku kriisi korral (2025).⁷¹

2023. aasta aprillis jõustunud ohvriabi seadus⁷² täpsustas ohvri kohtlemise põhimõtteid, rõhutades selge kommunikatsiooni ja lihtsas keeles abi osutamise olulisust⁷³. Uues ohvriabi seaduses on täpsustatud vägivallaga seotud terminoloogiat ning kehtestatud ühtlustatud andmevahetuse ja koostöö süsteem.

Seoses ohvriabi seadusega sai ka 2019. aastast kasutusel olnud kõrge riskiga perevägivaldajuhtumite puhul kasutatav MARAC-juhtumikorralduslik mudel õigusliku aluse, mis parandas süsteemset abi ohvritele.⁷⁴

Lisaks kutsuti ellu kuriteoohvrite kaitse projekt (IMPACT 2024-2026, Eesti mõistes AREVi ehk *Advancing Rights of Estonian Victims* jätkuprojekt), mille eesmärgiks on laiemalt 2023. aastal vastu võetud ohvriabi seaduse elluviimise toetamine ja riiklike strateegiate ning tööriistade väljatöötamine ohvriabisüsteemide parandamiseks.⁷⁵ Samuti on sellega seoses Justiits- ja Digiministerium loonud põhjaliku infolehe kuriteoohvritele mitmes erinevas keeles.

2023. aastal valmis lähenemiskeeldu käsitleva regulatsiooni analüüs, mis toob välja kitsaskohad ja põhisuunad järelevalve tugevdamiseks. Analüüs toob välja, et lähenemiskeeldu rakendamist takistavad ebaselge õigusraamistik, nõrk järelevalve ja statistika ning järjepidevuse puudumine ametkondade vahelises koostöös. Samuti viidatakse kitsaskohana ka menetlemise kiirusele ja tõendite kogumisele ning laiemalt ka spetsialistide subjektiivsele lähenemisele lähenemiskeeldu teemadel, mille puhul ei pruugi abivajajad olla teadlikud antud võimalusest või spetsialisti

⁶⁹ Siseministerium. (2021). Siseturvalisuse arengukava 2020-2030. [Link](#)

⁷⁰ Sotsiaalkindlustusamet. (2024). *Uus kaugtõlke teenuse mobiilirakendus avarab viipekeelsete kurtide suhtlusvõimalusi*. [Link](#)

⁷¹ Sotsiaalministerium. (2025). *Vaimse tervise ja psühhosotsiaalse toe (MHPSS) tegevused ja teenused Eestis: Kaardistus toetamaks psühhosotsiaalse abi pakkumist ulatusliku kriisi korral*. [Link](#)

⁷² Sotsiaalkindlustusamet. (3.04.2023). *Uus ohvriabi seadus parandab abi kättesaadavust*. [Link](#)

⁷³ Sotsiaalkindlustusamet. (i.a.). *Ohvriabi lihtsas keeles*. [Link](#)

⁷⁴ Sotsiaalkindlustusamet. *Hädaohus oleva täiskasvanud perevägivald ohvri abistamine (MARAC-mudel)*. [Link](#)

⁷⁵ Justiits- ja Digiministerium. (2025). *Kuriteoohvrite kaitse Eestis*. [Link](#)

subjektiivse hinnangu alusel lähenemiskeelu taotlemisele ei kvalifitseeru.⁷⁶ Analüüs tõi esile kriitika, et taotluse esitamise ja lähenemiskeelu rakendamise vahele võib jääda ajaline viivitus, mis omakorda võib ohvri kaitset vähendada. Seda aspekti rõhutati ka läbi viidud intervjuudes.

Muutused vägivallaga seotud näitajates kokkuleppe perioodil

Sotsiaalkindlustusameti 2024. aasta uuringu kohaselt oli ligikaudu 82% Eesti elanikest kuulnud vähemalt ühest ohvriabi teenusest.⁷⁷

Arenguvajadused

Euroopa Nõukogu⁷⁸ 2022. aasta aruande kohaselt on Eesti teinud edusamme naistevastase vägivalla vastases võitluses ja liikunud selles valdkonnas õiges suunas. Arendatud on seadusandlust, toetavaid teenuseid ning ka andmekogumist. Samas nõuab edukam toimetulek naistevastase vägivallaga süsteemsemat ja soospetsiifilist lähenemist, tugevamat õiguskaitsset ja laiaulatuslikku koolitust spetsialistidele.

Seminaride ja intervjuude põhjal on vägivallaohvrite toetamise valdkonnas viimastel aastatel toimunud märgatav areng, eelkõige tänu spetsialistide teadlikkuse kasvule ja paranenud koostööle politsei, ohvriabi, tervishoiu ja kohalike omavalitsuste vahel. Osalejad tõid esile, et ohvrid jõuavad abi juurde senisest kiiremini ning koostööpartnerite omavaheline suhtlus on muutunud süsteemsemaks.

Samas tõusid aruteludes esile ka olulised kitsaskohad. Teenused on piirkonniti ebaühtlaselt kättesaadavad ning ohvrite teekond eri asutuste vahel on sageli katkendlik, kuna vastutus- ja rollijaotus ei ole alati selge. Eriti haavatavate rühmade, sh eakate, erivajadustega inimeste ja korduva vägivalla riskiga ohvrite, toetamine vajab osalejate hinnangul sihipärasemat lähenemist, kuna olemasolevad teenused ei kata nende vajadusi piisavalt.

Peamine probleem antud tegevusvaldkonnas seisneb selles, et kuigi teema on strateegilistes dokumentides fookuses, puuduvad konkreetseid ja mõõdetavaid tulemusi võimaldavad tegevuskavad. Isegi kui programmides on mõõdikud olemas, ei ole need avalikult leitavad. Seetõttu on tulevikus vaja keskenduda sõltumatu järelevalve ja hindamismehhanismi loomisele, süsteemsele andmekogumisele ja koordineerimisele KOV-ide tasandil ning vajalik on püsirahastuse tagamine radikaliseerumise ennetusprogrammidele.⁷⁹ Sarnaseid mõtteid avaldati ka juunikuises seminaris.

⁷⁶ Justiits- ja Digiministerium. (2023). *Lähenemiskeelu taotlemise ja kohaldamise analüüs*. Lõpparuanne. [Link](#)

⁷⁷ Sotsiaalkindlustusamet. (2024). *Eesti elanikkonna teadlikkuse uuring soopõhise vägivalla ja inimkaubanduse valdkonnas*. [Link](#)

⁷⁸ Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO). (2022). *Baseline evaluation report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention): Estonia* (GREVIO/Inf(2022)32). Council of Europe. [Link](#)

⁷⁹ *Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention): Estonia* (GREVIO/Inf(2022)32). Council of Europe. [Link](#)

VEKO ei ole pakkunud piisavalt konkreetseid mehhanisme teenuste sidususe tagamiseks. Seetõttu rõhutati seminaridel, et järgmise perioodi VEKO peaks pöörama suuremat tähelepanu teenuste järjepidevusele, ühtsele juhtimisele ja haavatavate rühmade toetuse süsteemsele tugevdamisele.

2.9. Tegevussuund 12. Vägivallast loobumise toetamine

Tegevussuuna sisu ja eesmärk

Tegevussuund keskendub vägivalla toimepanijate vastutuse suurendamisele ning vägivallast loobumise toetamisele, et vähendada korduvvägivalla riski. Vägivallast loobumine eeldab professionaalset, sageli pikaajalist tuge ja juhendamist, kuid praegu on vägivallatsete jaoks, sh kübervägivalla toimepanijatele, suunatud teenuseid ja programme vähe ning need ei ole alati kättesaadavad. Tegevussuund hõlmab sekkumisi nii kogukonnas kui ka kriminaaljustiitsüsteemis, rõhutades vajadust järjepideva toe, järelevalve ja koostöö järele.

Tegevused hõlmavad:

- vägivallast loobuda soovijatele vajaduspõhise ja madala lävega toe pakkumist, sh tugiliinide, veebinõustamise ja nõustamisteenuste mahu suurendamise kaudu;
- sootundlike ja kogukonnapõhiste vägivallast loobumise programmide arendamist, mis lähtuvad soolise võrdõigusslikkuse põhimõtetest;
- probleemse seksuaalkäitumisega noorte kohtlemise mudeli loomist koos hindamisvahendite ja sekkumistega;
- madala lävega nõustamisteenuse tagamist tervishoiusüsteemis probleemse seksuaalkäitumisega täisealistele;
- digilahenduste kasutuselevõttu vägivallast loobumise toetamiseks ning nõustamisvõimaluste tutvustamist ja pakkumist kinnipidamiskohtades;
- vägivalla toimepanijatele suunatud programmide arendamist kriminaalhoolduses ja vanglas, sh noortele sobivad paarisuhtevägivalla ennetamise programmid ning sõltuvusprobleemidega vägivallatsete jaoks mõeldud sekkumised;
- programmide rakendajate regulaarset koolitamist ja metoodilise toe pakkumist;
- koostöö ja infovahetuse tõhustamist kriminaalhoolduse, politsei ja ohvritega töötava võrgustiku vahel;
- kõrge riskiga vägivallatsete puhul MAPPA mudeli rakendamise analüüsimist ja tõhustamist korduvvägivalla ennetamiseks.

Tegevussuund riiklikes arengudokumentides

- Heaolu arengukava 2023-2030 (põhidokument⁸⁰ + lisa⁸¹): Tõstab fookusesse töö vägivalla toimepanijatega koos ohvrite abistamisega, et katkestada vägivallamustrid; rõhutab valdkonnaülest korraldust ja teenuste kättesaadavust/ühtlust. (Lisa nimetab selgesõnaliselt, et toimepanijatega tuleb „senisest veelgi enam tegeleda“.)
- Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030⁸²: Seab sihiks taasühiskonnastamise, retsidiivsuse vähendamise ja tõenduspõhised programmid nii vanglas kui kriminaalhoolduses; raamib ka järelevalve ja koostöömehhanismid.

Tegevussuuna rakendamine

- Sotsiaalse rehabilitatsiooni programmid õigusrikkujatele vanglas, nt “Pere- ja paarisuhte vägivalla vähendamine⁸³”, “Agressiivsuse asendamise treening⁸⁴” jm.
- Sotsiaalkindlustusamet pakub nõustamist ja tuge vägivallast loobuda soovijatele, nõustamine kolmes eri keeles, aja saab broneerida helistades või kirjutades.
- Seksuaalkurjategijate programm “Uus suund”.⁸⁵

Mainitud tehtud tegevused toimisid ka enne VEKO kehtestamist, kuid nende sisu ja metoodikat on edasi arendatud.

Vägivallast loobumise teenus (VLT)⁸⁶ on Sotsiaalkindlustusameti poolt pakutav tasuta nõustamisteenus, inimestele, kes soovivad lõpetada lähisuhtevägivalla või muu vägivaldse käitumise mustrid. Teenusele jõutakse erinevate suunajate kaudu, peamiselt politsei ja Prokuratuuri suunal, kuid teenusele on võimalik pöörduda ka omal algatusel.

Sotsiaalkindlustusameti aastaraamatust⁸⁷ (2024) nähtub, et VLT teenuse saamiseks pöörduti 1967 korda ja nõustati 777 inimest, kellest 641 (82,5%) olid mehed ja 136 (17,5%) naised. Ligikaudu 60% pöördujast jõudis teenuseni Prokuratuuri ja 20% Politsei- ja Piirivalveameti kaudu ning 11% otsis ise abi.

Alljärgnev joonis kirjeldab pöördumiste koguarvu suunajate kaupa aastatel 2021-2024.⁸⁸ Andmed näitavad, et aastatel 2023 ja 2024 jõudis suurim osa pöördumistest teenuseni Prokuratuuri vahendusel. Sellele järgnesid Politsei- ja Piirivalveameti suunamised, muud suunamised ning iseseisvad pöördumised.

⁸⁰ Sotsiaalministeerium (2023). *Heaolu arengukava 2023-2030*. [Link](#)

⁸¹ Sotsiaalministeerium. (2023). *Heaolu arengukava 2023-2030 lisa*. [Link](#)

⁸² Justiits- ja Digiministeerium. *Strateegilised alusdokumendid- Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030*. (2020). [Link](#)

⁸³ Kriminaalpoliitika. Pere- ja paarisuhte vägivalla vähendamise programm. [Link](#)

⁸⁴ Kriminaalpoliitika. Agressiivsuse asendamise treening. [Link](#)

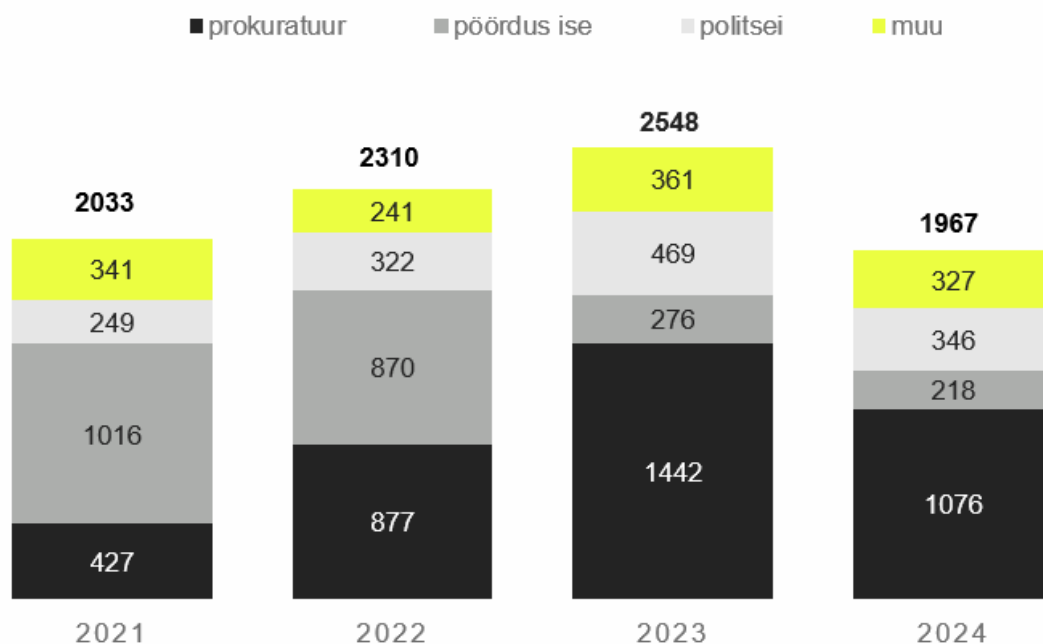
⁸⁵ Kriminaalpoliitika. Seksuaalkurjategijae programm „Uus suund“. [Link](#)

⁸⁶ Ohvriabi. Vägivallast loobumise toetamise teenus. [Link](#)

⁸⁷ Sotsiaalkindlustusamet. (2024). *Sotsiaalkindlustusameti aastaraamat 2024*. [Link](#)

⁸⁸ *Joonise aluseks olevad andmed pärinevad Sotsiaalkindlustusameti statistika lehelt, kus need olid varasemalt avaldatud, kuid ei ole aruande koostamise hetkel enam avalikult kättesaadavad.*

Joonis 2. Pöördumiste arv suunaja kaupa aastate lõikes

Alates 2021. aastast on vägivallast loobumise toetamise teenusele peamiselt suunatud või pöördunud rohkem just mehed. Samuti on olnud eesti- ja venekeelsete klientide arv üsna võrdne.

Aastate lõikes paistab silma, et aastatel 2021-2022 on kõige arvukamalt teenusele pöördunud vägivallatsejad ise ning aastatel 2023-2024 on kõige enam teenusele suunanud neid Prokuratuur. Aastate lõikes on Politsei- ja Piirivalveamet poolne suunamine teenusele püsinud enam-vähem sarnasena. Teenusega alustati 2020. aastal (tugiliini avamine), mistõttu on tegemist veel arendusjärgus oleva teenusega. Seetõttu tuleb arvestada nii teenuse tööprotsesside jätkuva täpsustamise kui ka statistika kogumise põhimõtete muutumisega.

Vägivallast loobumise toetamise teenust on Eestis hinnatud oluliseks uuenduseks vägivalla toimepanijatele suunatud süsteemis, kuid selle rakendamisel on esile toodud mitmeid kitsaskohti. Peamine kriitika puudutab teenuse piiratud katvust, mis tuleneb spetsialistide vähesusest üle Eesti, mistõttu ei ole võimalik teenust kõigile abivajajatele tagada. Teenuse osutamiseks on ette nähtud viis nõustaja ametikohta, mis on alates 2023. aastast olnud vahelduva täituvusega. Sellest tulenevalt on teenuse maht ning nõustatud isikute arv otseselt sõltuvuses nõustajate arvust, kusjuures teenuse toimimist mõjutavad märkimisväärselt nii ajutised töölt eemalolekud kui ka personali voolavus.

Intervjuude ja seminaride põhjal võib järeldada, et vägivalla toimepanijatele suunatud tegevused on VEKO perioodil teinud olulise kvalitatiivse arenguhüppe, eriti vägivallast loobumise teenuse laienemise, spetsialistide pädevuse kasvu ning kriminaalhooldusega tihenenedu koostöö kaudu. Samas kujunes arutelude keskseks järelduseks, et teenused on endiselt killustunud, piirkonniti ebaühtlased ning sõltuvad suurel määral üksikute rakendajate algatusvõimest. Madala läve sekkumised ei ole toimunud oodatud mahus ja digipõhised sekkumismudelid on jäänud alaarendatuks.

Intervjueeritavad tõid esile ka juhtimise ja vastutuse ebaselguse: toimepanijatega tegelemine paikneb mitme valdkonna ühisalal, mistõttu puudub ühtne strateegiline eestvedaja, kes koordineeriks standardeid, andmevahetust ja sekkumiste järjepidevust. Sellest tulenevalt ei moodustu terviklikku tugiteekonda, mis kataks nii esmast sekkumist, ravi- või nõustamisalast tuge kui ka järeltoetust.

VEKO mõju ilmnes eelkõige strateegilisel tasandil: dokument aitas tõsta toimepanijate temaatika poliitilisele radarile ning pakkus partneritele ühist raamistikku, millele tugineda teenuste arendamise ja rahastuse õigustamisel. Samas ei loonud VEKO konkreetseid mehhanisme ega siduvaid kohustusi, mistõttu jäi mõju operatiivtasandil piiratumaks.

Seminaridel rõhutati, et järgmise perioodi VEKO-s tuleks vägivallast loobumise ja toimepanijatele suunatud tegevusi käsitleda oluliselt süsteemsemalt ja selgema juhtimismudeliga, et tagada sidus sekkumistee ning vähendada korduvvägivalla riski.

Arendusvajadused

- Teenused on endiselt killustunud, piirkonniti ebaühtlased ning sõltuvad suurel määral üksikute rakendajate algatusvõimest.
- Madala läve sekkumised ei ole toimunud oodatud mahus ja digipõhised sekkumismudelid on jäänud alaarendatuks.
- Juhtimise ja vastutuse ebaselgus: toimepanijatega tegelemine paikneb mitme valdkonna ühisalal, mistõttu puudub ühtne strateegiline eestvedaja, kes koordineeriks standardeid, andmevahetust ja sekkumiste järjepidevust. Sellest tulenevalt ei moodustu terviklikku tugiteekonda, mis kataks nii esmast sekkumist, ravi- või nõustamisalast tuge kui ka järeltoetust.

2.10. Teised tegevussuunad

Järgnevad tegevussuunad on VEKO 2021-2025 raames olulised toetavad valdkonnad, mida seminaride ja intervjuude põhjal peeti tähtsaks. Need teemad: spetsialistide vägivallateadlikkus, ohvrisõbralik menetlus, tervishoiu ja sotsiaalteenuste roll, poliitikamõjude hindamine ning haridus- ja noorsootöö ennetustegevused, loovad vägivallaennetuse süsteemi toimimiseks vajaliku tugiraamistiku. Kuigi need valdkonnad ei vaja eraldiseisvaid ulatuslikke reforme, rõhutati vajadust tagada nende järjepidevus, ühtlane kvaliteet ja parem regionaalne kättesaadavus.

Spetsialistide vägivallateadlikkus ja sekkumisoskused

- Hetkeolukord: Viimase viie aasta jooksul on toimunud oluline areng spetsialistide koolitamises ja vägivallateadlikkuse tõstmises eri valdkondades - politsei, sotsiaaltöö, tervishoid, haridus ja õigussüsteem.
- Tehtud: 2021-2024 korraldati üle 300 koolituse, kus osales ligi 5000 spetsialisti (SKA, 2024). Loodi vägivallajuhtumite varajase märkamise ja sekkumise juhendmaterjalid ning standardiseeritud tööprotseduurid.⁸⁹

⁸⁹ Sotsiaalkindlustusamet. (2025). *Ohvri abistajale*. [Link](#)

- Statistika: PPA ja SKA andmetel kasvas vägivalla juhtumite varajane tuvastamine 2020. aasta 28%-lt 2024. aastaks 45%-ni kõigist registreeritud juhtumitest.⁹⁰
- Kriitika: Hoolimata koolituste arvust on spetsialistide teadmiste ja oskuste tase piirkonniti ebaühtlane.⁹¹ Väiksemates omavalitsustes napib koolitusi ja järelejuhendamist, mistõttu sekkumised ei ole alati järjepidevad. Vajaka on ka supervisioonist ja läbipõlemise ennetusest.

Intervjuud tõid selgelt esile, et spetsialistide, eriti politseinike, advokaatide ja kohtunike, vägivallateadlikkuse ja sekkumisoskuste arendamine vajab praegusest oluliselt järjepidevamat ja süsteemsemat lähenemist. Politseitöötajate puhul rõhutati, et ühekordsed koolitused ei ole tõhusad ning teadmiste püsimine eeldab regulaarseid korduskoolitusi, arvestades suurt töökoormust ja kaadrivoolavust. Õiguskaitse ja kohtusüsteemi puhul toodi esile nii puudulik teadlikkus olemasolevatest sekkumisprogrammidest kui ka probleemid hoiakute muutmisega: mitme intervjuueeritava hinnangul ei jõua koolitused sageli praktikasse ning kohtunike ja advokaatide erinev valmisolek tegeleda vägivallajuhtumitega võib mõjutada menetluste kvaliteeti ja ohvrite turvatunnet.

Ohvrisõbralik menetlus

- Hetkeolukord: Õiguskaitseorganites ja kohtusüsteemis on arendatud ohvrisõbralikke menetlusviise, et vähendada sekundaarset traumat ja tagada turvaline kogemus kogu protsessi vältel.
- Tehtud: Prokuratuur ja PPA rakendasid “ohvrisõbraliku menetluse põhimõtteid” ning spetsiaalseid ruume ja teenuseid laste ja lähisuhtevägivalla ohvrite ülekuulamiseks. Samuti on suurendatud ohvriabi koordinaatorite ja tugiisikute arvu.
- Statistika: 2024. aastaks kasutati ohvrisõbralikke ülekuulamisruume 82% perevägivalla juhtumite puhul (võrreldes 59% 2021. aastal).
- Kriitika: Menetlusprotsess on endiselt ajamahukas ning ohvrite kaitse järjepidevus sõltub ametniku kogemusest ja piirkonna ressurssidest. Eriti väiksemates kohtades on tugiteenused menetluse ajal piiratud⁹²

Intervjuudes toodi korduvalt esile, et lähenemiskeelu taotluse menetlemine on hetkel ebarealistlikult pikk, võttes aega *kuudest kuni aastani*, mis muudab meetme akuutsetes vägivallaolukordades ebaefektiivseks. Spetsialistid rõhutasid, et menetlusaeg kaotab lahendi preventiivse mõtte, ohvri kaitse ei ole tagatud ning süsteem ei ole kriitilistes olukordades toimiv.

Tervishoiu- ja sotsiaalteenuste osutajate suurem roll vägivallaennetuses

- Hetkeolukord: Tervishoiutöötajate ja sotsiaalvaldkonna kaasatus vägivalla märkamisel ja ennetamisel on kasvanud, kuid süsteemne koostöö on alles kujunemisejärgus.
- Tehtud: SKA on laiendanud sotsiaalteenuste võrgustikku, et ohvritele ja vägivallatsejatele oleks võimalik pakkuda kiiret tuge.

⁹⁰ Sotsiaalkindlustusamet. (2024). *Sotsiaalkindlustusameti aastaraamat 2024: Vägivallast loobumise toetamine*. [Link](#)

⁹¹ Teema käsitletud 13.10.2025 kaasamiseminis

⁹² Vabariigi Valitsus. (2015). *Vägivalla ennetamise strateegia aastateks 2015-2020*. Tallinn: Justiits- ja Digiministeerium. [Link](#)

- Statistika: 2024. aastal tuvastasid perearstid ja õed vägivalla märke 1200 juhul, mis on 40% rohkem kui 2021. aastal.
- Kriitika: Kuigi juhendid ja koolitused on olemas, ei ole tervishoiusüsteemi töötajatel sageli aega ega piisavat väljaõpet vägivalla märkamiseks. Puudub ka toimiv andmevahetus tervishoiu ja sotsiaalhoolekande vahel, mis piirab varajase sekkumise võimalusi.⁹³ Intervjuudes toodi esile, et arstitudengite ja noorte spetsialistide ettevalmistus trauma- ja vägivallateadlikuks tegutsemiseks, sh vägivalla ennetamiseks, varajaseks märkamiseks, juhtumitele reageerimiseks ning edasiseks suunamiseks, on praegu ebapiisav. Samuti juhiti tähelepanu vägivallateemal pädevate õppejõudude nappusele, mis piirab vastava pädevuse süsteemset ja järjepidevat kujundamist nii haridussüsteemis kui ka erialases ettevalmistuses.

Vägivallaennetuse poliitika mõju uurimine

- Hetkeolukord: VEKO raames on esmakordselt pööratud tähelepanu vägivallaennetuse poliitika mõjude hindamisele ja andmepõhisele analüüsile.
- Tehtud: Sotsiaalkindlustusamet on tellinud mitmeid elanikkonna teadlikkuse uuringuid^{94 95}
- Kriitika: Puuduvad VEKO tasemel konkreetsete mõõdikud ja sihttasemed, mistõttu mõju hindamine on osaliselt tunnetuslik.

⁹³ Sotsiaalkindlustusamet. (2024). *Sotsiaalkindlustusameti aastaraamat 2024*. [Link](#)

⁹⁴ Sotsiaalkindlustusamet. (2024). Eesti elanikkonna teadlikkuse uuring soopõhise vägivalla ja inimkaubanduse valdkonnas. [Link](#)

⁹⁵ Sotsiaalkindlustusamet. (2024). *Elanikkonna hoiakud ja teadmised perevägivallast*. Uuring. [Link](#)

Vägivallaennetus haridusasutustes, noorsootöös, huvihariduses ja -tegevustes

- Hetkeolukord: Kuigi haridusvaldkonnas on vägivallaennetuse teema muutunud oluliseks osaks koolikultuurist, noorsootöös ja huvihariduses on see aga ebaühtlaselt rakendunud.
- Tehtud: Haridus- ja Teadusministeerium on loonud materjali „Kooliturvalisus“⁹⁶ ning MTÜ Lastekaitse Liit on rakendanud programmi “Kiusamisest vabaks”⁹⁷ Õpetajatele on koostatud juhendid vägivalla märkamiseks ja sekkumiseks.⁹⁸
- Statistika: 2024. aastal oli programmides osalevaid koole ja lasteaedu üle 400, mis hõlmab ligi 60 000 last ja noort.
- Kriitika: Kuigi programmide osalus on kasvanud, ei pruugi jõuda need kõigisse omavalitsustesse ja piirkondadesse⁹⁹.

Vägivallaprobleemidega laste ja noorte toetamine

- Hetkeolukord: Laste ja noorte vägivallakäitumise ennetus on üks VEKO prioriteetsemaid valdkondi.
- Tehtud: Rakendatud ning arendatud on noortele suunatud sekkumisprogramme, nagu “SPIN” ja “Kiusamisvaba kool”, mis ühendavad spordi, sotsiaalse toe ja nõustamise. SKA kaudu on arendatud psühhosotsiaalse toe süsteemi vägivallakäitumisega laste jaoks.
- Statistika: 2024. aastaks osales SPIN-programmis 1200 noort 12 linnas; 75% neist ei sattunud enam vägivallaga seotud juhtumitesse.
- Kriitika: Programmid on tulemuslikud, kuid nende katvus on piiratud ja sõltub kohalike omavalitsuste finantsvõimekusest. Vajaka on ka noortega töötavate spetsialistide pikaajalisest järeletoest ja koordineerimisest eri süsteemide vahel.

⁹⁶ Haridus- ja Teadusministeerium. (2022). *Kooliturvalisus*. [Link](#)

⁹⁷ Kiusamisest vabaks kodulehekülg. [Link](#)

⁹⁸ Ohvriabi. (2021). *Kuidas rääkida noortega vägivallast?* [Link](#)

⁹⁹ Teema on käsitletud 13.10.2025 kaasamiseminaril

Lisa 3. Lühikokkuvõte

Vägivallaennetuse tõhusus sõltub suurel määral ühiskondlikest hoiakutest, teadlikkusest ning inimeste valmisolekust vägivalda märgata, sellele reageerida ja seda ennetada. Seetõttu on oluline võtta järgmise VEKO perioodi keskseks prioriteediks olemasolevate probleemidega tegelemise kõrval elanikkonna hoiakute süsteemne kujundamine ning vägivallaennetust toetava teadlikkuse järjepidev ja laiapõhjaline kasvatamine kogu elukaare ulatuses. Ennetustegevused ei saa piirduda üksnes reageerimise ja tagajärgedega tegelemisega, vaid peavad üha enam keskenduma vägivalda tekkepõhjuste vähendamisele ning vägivallavabade normide ja väärtuste kujundamisele. See seab suurema vajaduse VEKO sidususele poliitikate elluviimise arengudokumentidega ning selge ja läbimõeldud koostöö juhtimise vajaduse.

Teadlikkuse tõstmisel on oluline käsitleda vägivalda erinevaid ja sageli varjatud vorme, sealhulgas vaimset ja majanduslikku vägivalda, soolist vägivalda, misogüüniat, kübervägivalda ja ohutut käitumist digikeskkonnas, äärmusluse ennetust ning turvaliste ja võrdsete suhete edendamist. Erilist tähelepanu tuleb pöörata laste ja noorte sihtrühmale, kuna varajane sekkumine ja hoiakute kujundamine avaldab pikaajalist mõju kogu ühiskonnale. Samas peavad ennetustegevused olema suunatud ka täiskasvanutele ja eakatele, et tagada terviklik lähenemine kogu elanikkonnale. Oluline on et ühiskonnas tervikuna osataks vägivalda ära tunda ja märgata ning reageerimine oleks mitte ainult spetsialistide, vaid kõigi vastutus.

Teadlikkuse kasvu ja hoiakute muutust toetab võtmeisikute – tööandjate, kogukondade, õpetajate, treenerite, noorsootöötajate ja teiste spetsialistide – tugevdatud roll vägivalda märkamisel, ennetamisel ja sellele reageerimisel. Nende kaudu jõuavad ennetussõnumid igapäevastesse keskkondadesse, kus vägivald sageli aset leiab või kus selle esimesed märgid ilmnevad. Oluline on, et spetsialistidel oleksid vajalikud teadmised, oskused ja tugi, kuid samavõrd tuleb rõhutada ka iga inimese individuaalset vastutust vägivallaennetuses ning vägivallavabade hoiakute kujundamises.

Praegused vägivallaennetuse teavitustegevused ei kõneta alati elanikkonda piisavalt ega toeta soovitud hoiakute ja käitumise muutust. Sõnumid on killustunud, ebaühtlased või vahel liiga üldised, mistõttu nende mõju jääb piiratuks. Ühise väärtusruumi ja selgete normide kujundamiseks on vajalik töötada välja vägivallaennetuse põhisõnumid, mis on elanikkonnale arusaadavad, usaldusväärsed ja eri sihtrühmadele sisuliselt kohandatud ning mida rakendatakse järjepidevalt. Selge ja ühtne kommunikatsioon aitab parandada vägivalda äratundmist, suurendada valmisolekut varajaseks sekkumiseks ning toetada sisukamat ühiskondlikku arutelu.

Tõenduspõhise ja süsteemse lähenemise tagamiseks on oluline kaardistada kõik Eestis rakendatavad vägivalda ennetustegevused koos nende sihtrühmade, eesmärkide ja rakendustingimustega ning koondada see teave ühtsesse, kõigile spetsialistidele kättesaadavasse keskkonda. See aitab vältida dubleerimist, toetab koostööd ning võimaldab levitada tõendatud ja toimivaid praktikaid laiemalt.

Vägivallaennetuse järjepidevuse ja mõju tagamiseks on kriitilise tähtsusega valdkondlike ennetusprogrammide, nagu KiVa, eneseregulatsiooni programmid ja turvaliste suhete õpetus, stabiilne ja pikaajaline rahastus. Ilma selge rahastuseta jäävad ennetustegevused projektipõhiseks ja katkendlikuks, mis piirab nende pikaajalist mõju. Jätkusuutlik rahastus loob eeldused ennetustegevuste süsteemseks rakendamiseks, kvaliteedi tagamiseks ja mõju hindamiseks ning toetab VEKO 2025+ strateegiliste eesmärkide saavutamist.

Lisa 4. Executive Summary

The effectiveness of violence prevention largely depends on societal attitudes, awareness, and people's willingness to recognise violence, respond to it, and prevent it. Therefore, alongside addressing existing problems, a key priority for the next VEKO period should be the systematic shaping of public attitudes and the consistent, broad-based strengthening of violence-prevention awareness across the entire life course. Prevention efforts cannot be limited solely to responding to incidents and addressing their consequences; they must increasingly focus on reducing the root causes of violence and on promoting violence-free norms and values. This, in turn, highlights the need for stronger coherence between VEKO and policy implementation documents, as well as for clear and well-designed coordination and governance of cooperation.

Raising awareness requires addressing the various and often hidden forms of violence, including psychological and economic violence, gender-based violence, misogyny, cyber violence and safe behaviour in digital environments, the prevention of extremism, and the promotion of safe and equal relationships. Particular attention must be paid to children and young people, as early intervention and the shaping of attitudes have long-term effects on society as a whole. At the same time, prevention activities must also target adults and older people in order to ensure a comprehensive, whole-of-population approach. It is essential that society as a whole is able to recognise and notice violence, and that responding to it is understood as a shared responsibility, not only that of specialists.

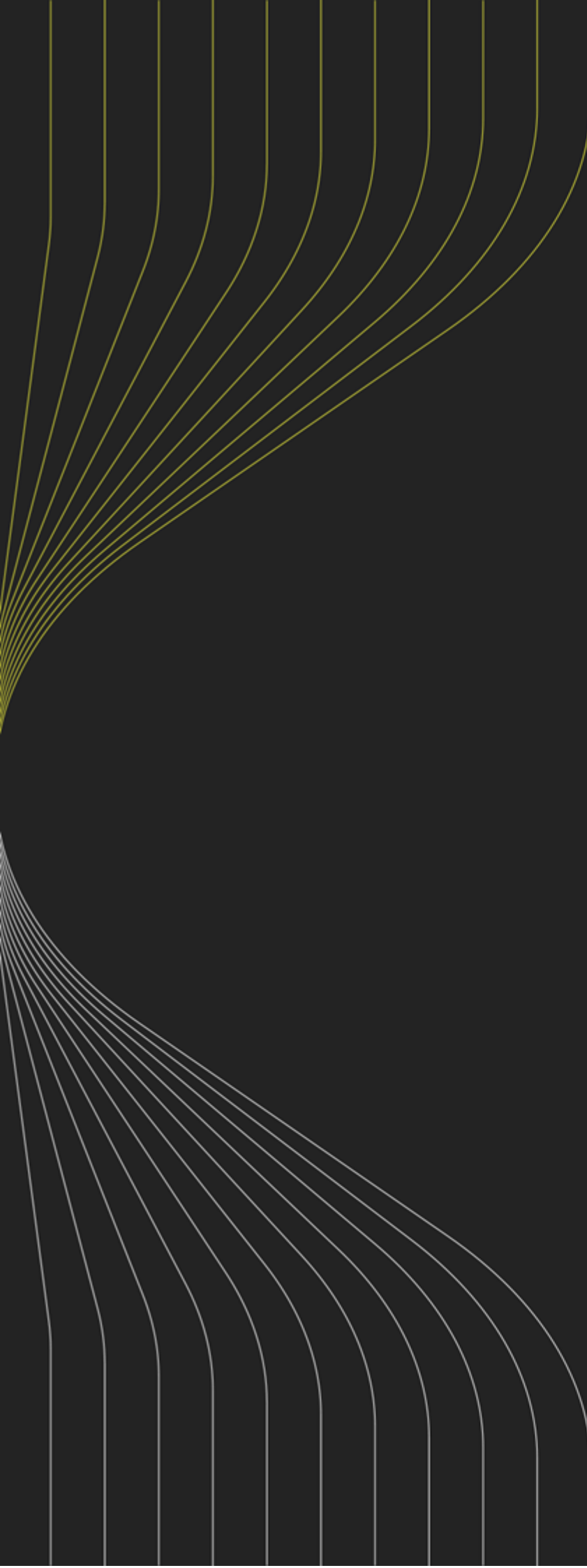
Growth in awareness and changes in attitudes are supported by strengthening the role of key actors – employers, communities, teachers, coaches, youth workers and other professionals – in recognising, preventing and responding to violence. Through them, prevention messages reach everyday settings where violence often occurs or where its early signs emerge. While it is essential that professionals have the necessary knowledge, skills and support, equal emphasis must be placed on each individual's responsibility in preventing violence and fostering violence-free attitudes.

Current violence-prevention communication activities do not always sufficiently engage the population or support the desired changes in attitudes and behaviour. Messages are often fragmented, inconsistent or overly general, which limits their impact. To build a shared value base and clear norms, it is necessary to develop core violence-prevention messages that are understandable and credible for the public, substantively tailored to different target groups, and applied consistently over time. Clear and coherent communication improves the recognition of violence, increases readiness for early intervention, and supports more meaningful public debate.

To ensure a systematic and evidence-based approach, it is important to map all violence-prevention activities implemented in Estonia, together with their target groups, objectives and implementation conditions, and to consolidate this information into a single environment accessible to all relevant professionals. This helps to avoid duplication, supports cooperation, and enables the wider dissemination of proven and effective practices.

Ensuring the continuity and impact of violence prevention critically depends on stable and long-term funding for sector-specific prevention programmes, such as KiVa, self-regulation programmes and safe-relationship education. Without secure funding, prevention efforts remain project-based and fragmented, limiting their long-term effectiveness. Sustainable funding creates

the conditions for the systematic implementation of prevention activities, quality assurance and impact assessment, and supports the achievement of VEKO 2025+ strategic objectives.

Question **the answer**